

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Iran's M.

آئینه ایران

بهرام رحمانی
۰۵ اکتوبر ۲۰۲۱

مردم ایران نان و آزادی می‌خواهند نه پهباد، راکت، بمب اتوم و بحران‌های مرزی و...!

مقدمه

در حالی که اکثریت مردم ایران به فکر سیر کردن شکم خود هستند، فقر و بیکاری و گرانی و تورم غوغا می‌کند و کرونا هم امان مردم را بریده است اما حکومت ابتدا به فکر حل مشکلات مردم نیست. چرا که مشغله اصلی کلیه دم و دستگاه حکومتی را چرخاندن ماشین جنگی و سرکوب شدید هرگونه اعتراض مردمی گرفته است.

حکومتی که سران سیاسی و نظامی آن، همواره به فکر جنگ‌های نیابتی و تولید بحران و تولید پهباد و راکت و بمب اتوم و راه‌انداختن نمایش‌های نظامی با صرف میلیاردها دلار است اصولاً نمی‌تواند به فکر مردم باشد. تازه به این‌ها هم بسنده نمی‌کنند دزدی و رشو خواری و رانت‌خواری نیز در این حکومت نهادینه شده است. به همین دلایل روشن است که مردم چنین کشوری آب خوش از گلویشان پائین نرفته و بعد از این نیز نخواهد رفت.

نیروهای نظامی و سپاه پاسداران جمهوری اسلامی پس از بمباران مناطقی از اقلیم کردستان عراق با هدف ضربه زدن به نیروهای اپوزیسیون کرد، اکنون مشغول مانور بزرگی در مناطق مرزی با جمهوری آذربایجان هستند. پس از رزمایش اخیر سپاه پاسداران ایران، نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی نیز هم‌زمان با افزایش تنش‌ها میان تهران و باکو رزمایش نظامی خود را با عنوان «فاتحان خیبر» در مناطق مرزی شمال غرب نزدیک به جمهوری آذربایجان آغاز کرده است.

به گزارش خبرگزاری رسمی ایران، «ایرنا»، تیپ‌های زرهی و یگان‌های مهندسی رزمی، توپخانه‌ای، پهپادی با پشتیبانی بالگردهای هوانیروز در این رزمایش که روز جمعه ۹ مهر ۱۴۰۰ آغاز شد، شرکت دارند. این مانور با شرکت تیپ‌های ۲۱۶ زرهی، ۳۱۶ زرهی، تیپ ۲۵، گروه ۱۱ توپخانه، گروه پهپاد، جنگال، گروه ۴۳۳ مهندسی رزمی و با پشتیبانی بالگردهای هوانیروز در منطقه عمومی شمال غرب کشور برگزار شد.

خامنه‌ای روز یکشنبه ۱۱ مهر ماه ۱۴۰۰ بدون این‌که از جمهوری آذربایجان نام ببرد، برخی کشورهای همسایه را تهدید کرد و گفت: «کشورهایی که امنیت خود را با «توهم تکیه به دیگران» تامین می‌کنند، بدانند که سلی این را به زودی خواهند خورد.»

خامنه‌ای در سخنانش نیروهای مسلح ایران را «حصار و قلعه‌ای مستحکم» توصیف کرد و ادعا کرد: «آن کسانی که با توهم تکیه به دیگران، و با تکیه به دیگران گمان می‌کنند که امنیت خودشان را می‌توانند تامین کنند، بدانند که سیلی این را به زودی خواهند خورد.»

این تهدید خامنه‌ای در شرایطی مطرح شده که تنش میان جمهوری اسلامی و جمهوری آذربایجان در روزهای اخیر به شدت بالا گرفته و با پیاده‌سازی نیروها و تجهیزات ارتش و سپاه پاسداران در مرزها و انجام مانور نظامی همراه شده است.

این احتمال وجود دارد جمهوری اسلامی ایران که به‌شدت از خیزش مردمی به‌ویژه در استان‌های آذربایجان و کردستان هراسان است، برای جلوگیری از وقوع آن، تب جنگی با آذربایجان را با همه امکانات خود بالا می‌برد تا به تصور دوران جنگ هشت ساله با عراق، بتواند هم سرکوب و سانسور را شدت دهد و هم افکار مردم ایران را از مشکلات داخلی منحرف سازد.

در واقع جمهوری اسلامی پس از روی کارآوردن دولت شیخ ابراهیم رئیسی، این شیخ قاتل، نیاز مبرم به بحران خارجی و افزایش سرکوب دارد. اعتراضات کنونی پیش زمینه‌هایی هستند و نشان می‌دهند که اعتراضات گسترده‌ای در راه است. بنابراین سران حکومتی در تلاشند بحران را به خارج از مرزهای ایران بکشانند. اما مانند روز روشن است که جمهوری اسلامی این‌بار توان ماجراجویی و بحران‌آفرینی در خارج از مرزهای ایران را ندارد. دقیقاً این همان مسأله‌ای است که خامنه‌ای از آن وحشت دارد.

خامنه‌ای به‌خوبی می‌داند که حکومت‌شان شدیداً در انزوای منطقه‌ای و بین‌المللی قرار دارد و دوستان واقعی او تنها گروه‌های تروریستی در منطقه هستند.

اختلاف‌های تهران و باکو طی هفته‌های اخیر در پی بازداشت دو راننده ایرانی در مسیر اصلی ترانزیت کالا میان دو کشور در منطقه قره‌باغ کوهستانی به‌دلیل ورود غیرقانونی آن‌ها به خاک آذربایجان و همچنین اخذ عوارض عبور از کامیون‌های تردد کننده میان ایران و ارمنستان وارد فاز جدیدی از تنش‌ها شد.

در حالی‌که تنش میان ایران و آذربایجان ادامه دارد و ارتش جمهوری اسلامی مانور نظامی تازه‌ای در شمال غرب کشور آغاز کرده است، سفیر ایران در آذربایجان گفت به سفارت جمهوری اسلامی در باکو حمله شده و چند نفر از مهاجمان بازداشت شده‌اند.

سید عباس موسوی، سفیر جمهوری اسلامی ایران در جمهوری آذربایجان جمعه ۹ مهر - یکم اکتبر اعلام کرد که به ساختمان سفارت‌خانه ایران در باکو نیمه‌شب گذشته حمله شده است.

موسوی گفت در پی این حمله با «اعتراض شدید و پیگیری‌های رسمی، پولیس دیپلماتیک و وزارت کشور جمهوری آذربایجان چهار متعرض به سفارت جمهوری اسلامی ایران را شناسایی، بازداشت و بازجویی کرد.»

روابط جمهوری آذربایجان و اسرائیل نیز برای مقامات ایرانی نگران‌کننده است. به‌ویژه این‌که اسرائیل همواره عملیات‌هایی را علیه تاسیسات هسته‌ای و مراکز حساس ایران انجام می‌دهد و بی‌وقفه نیروهای جمهوری اسلامی در سوریه بمباران می‌کند.

دلایل لشکرکشی جمهوری اسلامی به مرزها جمهوری آذربایجان و ارمنستان

در روزهای اخیر چند خبر مهم در داخل و خارج از مرزهای ایران روی داد که نمی‌توان به سادگی از کنار آن‌ها رد شد. جمهوری آذربایجان با ترکیه و پاکستان مانور نظامی با عنوان «دوستی سه برادر» برگزار کرد.

سپاه پاسداران و ارتش ایران نیز یگان‌های نظامی را به مرزهای جمهوری آذربایجان بردند و در دو رزمایش جداگانه مانور نظامی برگزار کردند.

در اقیلم کردستان عراق همایش «صلح و بازگشت» برای عادی‌سازی روابط با اسرائیل برگزار شد. در بحرین، وزیر خارجه اسرائیل راهی منامه شد تا با افتتاح سفارت این کشور، روابط سیاسی دو کشور وارد یک دوره تاریخی شود. در تهران، انفجار در یک مرکز تحقیقات راکتی سپاه پاسداران، بار دیگر حدس و گمان‌ها و انگشت اتهام را به‌سوی اسرائیل نشانه رفت و توان امنیتی و جاسوسی اسرائیل در خرابکاری‌های زنجیره‌ای ماه‌های اخیر در تاسیسات هسته‌ای و راکتی ایران را یادآوری کرد.

در حالی که مقام‌های ارشد نظامی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران از اوج آمادگی ایران برای مقابله با دشمن در منطقه سخن می‌گویند در یک مناظره بین دو فرمانده سپاه در زمان جنگ ایران و عراق، صحبت از توان نظامی ایران برای فتح بغداد و ناتوانی ایران در ادامه جنگ و پذیرش قطع‌نامه ۵۹۸ شد.

مناظره‌ای که چند هفته پیش با عنوان «فرماندهی جنگ، خدمت یا خیانت» در تهران برگزار شد نشان داد که کسانی همانند حسین الله‌اکرم از فرماندهان سپاه پاسداران در زمان جنگ همچنان معتقدند اکبر هاشمی رفسنجانی باید محاکمه می‌شد و ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهور وقت ایران با سیاست دفاعی‌اش، مانع از پیروزی سربازان ایران شد. حسین الله‌اکرم در این مناظره گفت: «با جمعیت و قدرتی که ایران داشته می‌توانستیم بغداد را بگیریم ولی ما گیر آقای هاشمی رفسنجانی افتادیم که ایشان نمی‌خواست منابع را وارد جنگ کند و هدف آقای هاشمی «جنگ تا یک پیروزی» بوده.»

حسین علانی از دیگر فرماندهان سپاه پاسداران در زمان جنگ در این مناظره گفت: «نیروهای ایران حتی پس از آزادی شهر خرمشهر توان حفظ مرزهای شلمچه را نداشتند. قرار به فتح بغداد نبود و آیت‌الله خمینی می‌خواست مردم عراق صدام حسین را سرنگون کنند.»

محور اصلی این خبرها به توان نظامی و استراتژی امنیتی جمهوری اسلامی ایران در مرزهایش برمی‌گشت و با انتقادات و تهدیدهای تندی که این روزها مقام‌های جمهوری اسلامی ایران علیه اسرائیل به زبان آورده‌اند انگار استراتژی تهدید اسرائیل در لب مرزهایش به تهدید اسرائیل در لب مرزهای ایران تغییر کرده و برنامه امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه در معرض خطر جدید قرار گرفته است.

جمهوری اسلامی ایران از یک‌سو می‌خواهد، با رزمایش «فاتحان خیبر» قدرت‌نمایی کند و نشان دهد که اتفاق‌های اطراف مرزها و خرابکاری‌های داخلی کم اهمیت است. و راپیان جنگ نیز با برداشتن پرده‌های مقدس‌گرایی از جنگ هشت ساله ایران و عراق، از مشکلات فرماندهی و مدیریت جنگ، از خالی شدن پشت صحنه جنگ و مشکلات جدی در از حفظ مرزها و ادامه جنگ می‌گویند. در این میان این سؤال پیش می‌آید که آیا رزمایش «فاتحان خیبر» می‌خواهد «فتح خیبر» در زمان صدر اسلام را یادآور شود یا عملیات خیبر در زمان جنگ ایران و عراق در سال ۱۳۶۲؟

در پی تشدید تنش‌ها میان ایران و جمهوری آذربایجان، علی شمخانی در تویییتی که به چهار زبان فارسی، عربی، انگلیسی و عبری منتشر کرد همسایگان ایران را به «هوشیاری» در برابر «شیطننت و تفرقه‌اندازی بیگانگان» دعوت و بر لزوم «همکاری و همدلی» در حل اختلاف‌های منطقه‌ای تأکید کرد.

دبیر شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی در این توییت ادعا کرد: «ایران بزرگ و مقتدر همواره خیرخواه همسایگان خود بوده و هرگز تهدیدی را متوجه آنان نکرده است. مشکلات با همکاری و همدلی همه کشورهای منطقه

حل‌وفصل خواهد شد.» او در ادامه افزود: «هرگونه نفوذ بیگانگان جز شیطننت و تفرقه ثمری ندارد. همسایگانمان را به هوشیاری در این زمینه و دوری از آنان فرا می‌خوانیم.»

مناقشه میان ایران و آذربایجان در پی سخنان اخیر الهام علی‌اف، رئیس‌جمهوری آذربایجان، درباره آنچه ورود غیرقانونی کامیون‌های ایرانی به منطقه قره‌باغ خواند شدت گرفته است. او در گفت‌وگو با خبرگزاری آناتولی ترکیه گفت در دو ماه گذشته، بیش از ۶۰ کامیون ایرانی بدون مجوز وارد منطقه قره‌باغ شده‌اند و اگر رانندگان ایرانی می‌خواهند از خاک کشورش استفاده کنند، باید مالیات بدهند.

بخشی از جاده گوریس قاپان که مسیر اصلی انتقال بار از ایران به ارمنستان است، پیش‌تر در اختیار ارمنستان بود و کامیون‌های ایرانی بدون هیچ محدودیتی در این مسیر تردد می‌کردند. در پی توافق آتش‌بس سال گذشته میان آذربایجان و ارمنستان، این محدوده ۲۱ کیلومتری اکنون تحت کنترل جمهوری آذربایجان است و هزینه‌ای ۱۳۰ دلاری برای مالیات عبور از این جاده وضع کرده است.

اما مقامات جمهوری اسلامی در مورد یک خبر مهم سکوت کرده‌اند. گمرک «جمهوری آذربایجان» از کشف یک «محموله بزرگ هروئین» از یک کامیون ایرانی در مرز آستارا خبر داد. به گزارش «تارنمای گمرک جمهوری آذربایجان» امروز چهارشنبه ۲ سپتامبر ۲۰۲۰، سگ‌های تعلیم‌یافته گمرک آستارا موفق شدند محموله‌های جاساز شده در تجهیزات کشاورزی را در یک کامیون ایرانی کشف و ضبط کنند.

بر اساس این گزارش «۵۹۸ بسته هروئین به وزن ۳۰۵ کیلوگرم از داخل لوله‌های دستگاه‌های شخم‌زنی کشف شد.» در همین رابطه پایگاه خبری «ویرتوال آز» ارزش این محموله را در بازار سیاه منطقه ۲۲ میلیون یورو برآورد کرده است. بر اساس این گزارش «این کامیون قرار بود پس از ورود به خاک کشور، با کشتی به قزاقستان برود.» عبدالرزاق مرادگلی شهروند ایرانی است که به‌عنوان راننده این کامیون در این رابطه بازداشت شده است. بر اساس اسناد و مدارک ویکی‌لیکس ایران بزرگ‌ترین قاچاقچی مواد مخدر در جهان به شمار می‌رود.

همچنین در پی رزمایش مشترک جمهوری آذربایجان، ترکیه و پاکستان، موسوم به «سه برادر» در ۲۲ شهریور، ایران نیز روز جمعه ۹ مهر، رزمایش «فاتحان خیبر» را در مناطق مرزی نزدیک به جمهوری آذربایجان آغاز کرد. الهام علی‌اف پیش‌تر در واکنش به خبر جابه‌جایی ادوات نظامی و برگزاری رزمایش در نزدیکی مرزهای جمهوری آذربایجان، آن را «بسیار تعجب‌برانگیز» خواند و گفت هرچند برگزاری رزمایش «حق حاکمیتی» هر کشور است اما «چرا حالا و چرا در نزدیکی مرز ما؟»

در ادامه تشنج‌های مرزی بین تهران و باکو، حسین امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ضمن ادعای حضور اسرائیل در مجاورت مرزهای ایران، آن را «تهدید علیه امنیت ملی» کشورش تلقی کرد و گفت: «در این رابطه هر اقدامی که لازم باشد انجام می‌دهیم.»

امیرعبداللهیان روز پنج‌شنبه ۸ مهر ۱۴۰۰، هنگام دریافت استوارنامه سفیر جدید جمهوری آذربایجان در تهران گفت: «از برخوردهای نامناسب اخیر نیروهای مرزبانی جمهوری آذربایجان با رانندگان کامیون‌های ایرانی و بازداشت دو نفر از آن‌ها، ناراضی هستیم.»

او همچنین با گفتن این‌که «اظهارات منفی اخیر از سوی جمهوری آذربایجان تعجب‌آور و تاسف‌برانگیز است» افزود: «برگزاری رزمایش نظامی از سوی کشورها در داخل اراضی خود در چارچوب حق حاکمیت ملی آن‌هاست.»

این اظهارات ساعاتی پس از اعلام ارتش ایران برگزاری رزمایش نظامی تحت عنوان «فاتحان خیبر» در نزدیکی مرز آذربایجان بیان شده است.

کیومرث حیدری فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران پنجشنبه ۸ مهر ۱۴۰۰ درباره این رزمایش گفت: «این رزمایش با حضور بخشی از تجهیزات و توانمندی‌های رزمی یگان‌ها و با هدف ارتقاء آمادگی رزمی در این منطقه برگزار می‌شود.»

الهام علی‌اف، همچنین با انتقاد از رزمایش نظامی ایران گفته است: «برگزاری رزمایش نظامی در مرزهای مناطق آزاد شده آذربایجان حق حاکمیتی ایران است، اما سوال این‌جاست که چرا طی ۳۰ سال گذشته که سه منطقه مرزی فضولی، جبرائیل و زنگلان تحت اشغال ارمنستان بود، ایران رزمایش نظامی انجام نداد.»

ارتش جمهوری آذربایجان و ترکیه هفته گذشته تمرینات نظامی مشترکی را تحت عنوان «برادری ناگسستی ۲۰۲۱» انجام دادند.

این امر خشم سران جمهوری اسلامی ایران را در برانگیخت به‌طوری که تصاویری هم در شبکه‌های اجتماعی از انتقال وسیع ادوات نظامی سپاه به نزدیکی رود ارس را نشان می‌داد منتشر شده است.

در ادامه اظهارات تند مقامات جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان در خصوص تشنج اخیر، سعید خطیب‌زاده، سخنگوی وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران، اعلام کرد رزمایش در مناطق مرزی مربوط به «موضوع حاکمیتی» است و «برای آرامش و ثبات کل منطقه انجام می‌شود.»

محمد پاکپور، فرمانده نیروی زمینی سپاه نیز پنجشنبه ۵ مهر با گفتن این‌که «دولت‌های همسایه بهتر از هر کسی دلایل برگزاری رزمایش را می‌دانند»، گفت: «ما برای هر کشوری که مایل به انجام رزمایش در راستای ارتقا بنیه دفاعی خودش باشد به عنوان یک حق مسلم حاکمیتی احترام قائلیم. کما این‌که در ماه جاری بیش از هفت رزمایش و طی چند ماه اخیر حدود ۳۷ رزمایش توسط کشورهای مختلف در منطقه برگزار شده است و ما به‌عنوان جمهوری اسلامی عکس‌العملی نسبت به این رزمایش‌ها نداشته‌ایم.»

پاکپور همچنین گفت که کشورش انتظار دارد خاک همسایگان بستری برای «اقدامات اسرائیل» نشود، و نسبت به این امر «حساسیت مضاعف» داشته باشند.

در همین حال نمایندگان مجلس ایران روز یکشنبه در بیانیه‌ای اعلام کردند که «هرگونه تغییرات ژئوپلیتیک منطقه و تغییر در مرزهای کشورهای همسایه، خط قرمز جمهوری اسلامی ایران است و ما در مقابل هر اقدام بیگانگان کوتاه نخواهیم آمد.»

جمهوری اسلامی به‌شدت نگران گسترش روابط بین جمهوری آذربایجان و اسرائیل است و می‌گوید اجازه شکل‌گیری این رابطه را نخواهد داد.

حتی برخی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران در گفت‌وگو با رسانه‌های داخلی تهدید کردند کشورشان برای جنگ و «تصرف باکو» آماده است.

در همین راستا فدا حسین مالکی، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی ایران شنبه ۲ اکتبر، گفت: «اگر اتفاقی بیفتد و یک گلوله از ناحیه اسرائیل به طرف مرزهای ایران شلیک شود، علی‌اف شک نکند اولین قربانی است؛ چرا که تمامیت ارضی کشورمان خط قرمز ماست و نیروهای نظامی و امنیتی خصوصاً سپاه ارتش مسئولیت مستقیم برای حفظ تمامیت ارضی کشور و کیان شهروندان دارند.»

در همین راستا محسن دهنوی، عضو هیات رئیسه مجلس ایران در توییتری با تهدید به حمله نظامی علیه جمهوری آذربایجان نوشته است: «رزمایش فاتحان خیبر می‌تواند به عملیات فتح خیبر تبدیل شود.»

محسن علیزاده، نماینده مجلس شورای اسلامی ایران، در توصیف رابطه ایران و آذربایجان از استعاره «رابطه مادر و فرزند» استفاده کرد و در واکنشی گفت: «فرزندی که به نصیحت گوش نسپارد ناچار به تنبیه تن خواهد سپرد.» برخی دیگر از مقامات ایران نیز مخاطب اصلی این تهدیدها را اسرائیل دانسته و نسبت به فعالیت‌های تل‌آویو در همسایگی ایران هشدار داده‌اند.

وحید جلال‌زاده، رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس ایران با «حزب الله» خواندن ارتش ایران، در پیامی به رئیس جمهور آذربایجان گفته است، مخاطب اصلی این رزمایش، جمهوری آذربایجان نبوده بلکه اسرائیل و ترکیه است.

سعید خطیب‌زاده، سخنگوی وزارت خارجه ایران نیز در اظهاراتی گفته بود که تهران حضور اسرائیل را در نزدیکی مرزهای خود تحمل نخواهد کرد.

احمد وحیدی، وزیر کشور نیز روز گذشته در اظهاراتی عنوان کرده بود که اسرائیل در حال توطئه بین ایران و آذربایجان است و رابطه تهران و باکو را «دوستانه» تلقی کرد.

در پی اعتراض مقامات جمهوری آذربایجان در این‌باره، عباس موسوی، سفیر ایران در باکو گفت: «ما موضوع کامیون‌ها را بررسی کردیم. مشخص شد که شرکت‌های خصوصی این قدم را برداشته‌اند. ما به شرکت‌های خصوصی هشدار دادیم که به تمامیت ارضی آذربایجان احترام بگذارند.»

پس از آن و به دنبال انتقال نیروها و تجهیزات نظامی ایران به منطقه مرزی و برگزاری رزمایش نیروی زمینی سپاه پاسداران، الهام علی‌اف، رئیس جمهوری آذربایجان، از برگزاری این رزمایش نظامی به شدت انتقاد کرد.

برخی از معترضان آذربایجانی نیز جمعه شب، به نشانه اعتراض سه آفتابه با رنگ‌های پرچم ایران را در برابر یکی از درب‌های سفارت این کشور در باکو قرار دادند که واکنش عباس موسوی، سفیر تهران در جمهوری آذربایجان را به همراه داشت. او از بازداشت افرادی خبر داد که آن‌ها را «تعرض‌کننده» به سفارت ایران دانست.

تبلیغات گسترده رسانه‌های جمهوری اسلامی علیه آذربایجان

روزنامه کیهان بیش از سایر روزنامه‌ها مقام‌های اسرائیلی را تهدید کرده و با تیتر «فاتحان خیبر آماده مجازات صهیونیست‌ها» نوشته «فاتحان خیبر، چنان‌که از نامش برمی‌آید در برابر ائتلاف‌افکنی و فتنه‌گری‌های یهودیان و مجازات آن‌ها آماده و دست بر ماشه هستند.»

این روزنامه، صحبت محمد حسینی، معاون پارلمانی رئیس‌جمهور در توئیتر را بازنشر کرده و نوشته «عنوان رزمایش ارتش کاملاً هوشمندانه انتخاب شده است. پیامبر اکرم توطئه سران یهود را با فتح خیبر خنثی کرد» و هشدار می‌دهد که اگر پیرامون مرزهای جمهوری اسلامی ایران دست از پا خطا کند، با چنان واکنش کوبنده‌ای مواجه می‌شود که دیگر به انتظار ۲۵ نیازی نیست.» اشاره او به گفته خامنه‌ای برمی‌گردد که در هجدهم شهریور ماه سال ۹۴ خطاب به مقام‌های اسرائیلی گفته بود: «شما ۲۵ سال آینده را، اصولاً نخواهید دید و به فضل الهی، چیزی به نام رژیم صهیونیستی در منطقه وجود نخواهد داشت.»

«عبدالله گنجی»، مدیر مسؤول روزنامه «جوان»، نزدیک به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در توثیتی جمهوری آذربایجان را «آذربایجان جدا شده» خطاب کرد.

گنجی روز جمعه ۹ مهر ۱۴۰۰ در توئیتر خود نوشت: «مردم دو طرف ارس هزاران سال است هویت ایرانی دارند، نه این که به ایران سنجاق شده باشند.»

مدیر مسؤول روزنامه جوان در ادامه نوشت: «تا کنون حاکمان آذربایجان جدا شده را محترم و به رسمیت شناخته‌ایم اما باید متوجه باشند با قدرت اجاره‌ای نمی‌توانند برای ملت آب دیده‌ای که قدرت‌های بزرگ فکر جنگ با آن را از سر بیرون کرده‌اند، شاخ و شانه بکشند.»

روزنامه وطن امروز که دیدگاه تندروهای رژیم ایران را بازتاب می‌دهد، در شماره روز خود یکشنبه در احتمال بروز جنگ با آذربایجان نوشت: «ما آماده ورود هستیم». فرمانده یک تیپ‌های زرهی ارتش ایران نیز دو روز پیش گفت که اگر آذربایجان بخواهد با ایران وارد جنگ شود، ایران ناحیه قره باغ علیا و منطقه خودگردان نخجوان را از پیکر آذربایجان جدا خواهد کرد.

البته حسین امیرعبداللّه‌یان وزیر خارجه رژیم گفته است که ایران با هرگونه تغییر مرزی و ژئوپلیتیک در منطقه مخالف است. ولی اکنون در داخل ایران صداهائی شنیده می‌شود که دولت باکو را به جنگ و اشغال بخشی‌هایی از جمهوری آذربایجان تهدید می‌کند.

روزنامه وطن امروز، برخلاف سیاست روزهای اخیر مقامات رسمی حکومتی که انگشت اتهام را بیش‌تر به‌سوی اسرائیل دراز می‌کردند، این بار علیه ترکیه نیز زبان به تهدید گشود و نوشت: در صورتی که در مرزها با ایران تغییراتی صورت گیرد، جمهوری اسلامی ایران «فتنه اسرائیل» را عقیم خواهد ساخت». این روزنامه مشخص نداشت که اگر فتنه از جانب اسرائیل است، پس چرا تهدید به ورود نظامی به خاک آذربایجان می‌کند؟

تجمع بی‌سابقه هزاران نیروی ارتش و سپاه جمهوری اسلامی با تانک و توپ و پهباد و راکت در مرزهایش با آذربایجان و ارمنستان

کیومرث حیدری، فرمانده نیروی زمینی ارتش، روز ۹ مهر و همزمان با رزمایش این نیرو در نزدیکی مرز جمهوری آذربایجان گفته بود که ایران اجازه تصرف مرزهای کشورهای «ضعیف» و تغییر مرز کشورهای منطقه را نمی‌دهد. فرمانده نیروی زمینی ارتش در ادامه ادا کرد برای جمهوری اسلامی ایران «خروج نیروهای تروریستی که از سوریه به این منطقه آمده‌اند، محرز نشده» و جمهوری اسلامی ایران در این مورد حساس است.

نیروی زمینی ارتش ایران، بامداد هشتم مهر ۱۴۰۰، رزمایش «فاتحان خیبر» را در شمال غرب ایران و مناطق مرزی همجوار با گذرگاه‌های مرزی بین ارمنستان و آذربایجان، و مناطق مرزی با جمهوری خودمختار نخجوان آغاز کرد.

عمده تجهیزات ارسالی نیروی زمینی سپاه پاسداران به مناطق مرزی با جمهوری آذربایجان و منطقه قره‌باغ از تیپ ۳۱ این نیرو و تحت فرمان قرارگاه فرماندهی عاشورا هستند. این تجهیزات شامل خودروهای زرهی، تانک‌های اصلی میدان نبرد، نفربرهای زرهی، ادوات توپخانه، راکت‌اندازها و راکت‌انداز هاست.

مردم محلی در روزهای اخیر فیلم‌ها و تصاویر زیادی از تجهیزات اعزامی سپاه در این مناطق تهیه کرده و منتشر کرده‌اند. در این فیلم‌ها آن چیزی که بیش از همه توجه هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند، حضور چشمگیر ادوات توپخانه، راکت‌اندازها و راکت‌اندازهای تاکتیکی نیروی زمینی سپاه است.

رزمایشی با حضور دو تیپ متحرک هجومی، یک تیپ تکاور، دو تیپ مکانیزه، یک تیپ نیرو مخصوص، یک تیپ زرهی و یک گروه توپخانه نیروی زمینی ارتش با پشتیبانی هلیکوپترهای پایگاه یکم رزمی هوانیروز ارتش و پهپادهای رزمی مهاجر ۶ از یگان پهپادی نیروی زمینی ارتش.

اعزام گسترده یگان‌های رزمی و تجهیزات نیروی زمینی ارتش به مناطق همجوار با منطقه نخجوان در نزدیکی شهر ماکو در شمال غرب ایران، در چهارم مهر امسال آغاز شد. اعزام این نیروها با انجام فاز دوم رزمایش مشترک

نیروهای ویژه آذربایجان، پاکستان و ترکیه در منطقه نخجوان، و به دنبال تشنج‌های ناشی از اقدام دولت آذربایجان جهت ممانعت و اخلاف از صادرات کالاهای ایرانی به ارمنستان صورت گرفت.

چند روز پیش از آن، تیپ‌های زرهی و یگان‌های متعددی از لشکر ۳۱ عاشورای نیروی زمینی سپاه پاسداران با انجام یک رزمایش شبانه در حاشیه رودخانه ارس که در تاریخ ۲۹ شهریور ماه ۱۴۰۰ آغاز شد، سعی کردند پیامی نظامی و سیاسی را به مقامات جمهوری آذربایجان مخابره کنند؛ اقدامی که به دنبال بازداشت دو راننده تبریزی حامل فرآورده‌های سوختی صادراتی در محور گوریس-قاپان (گوروش-قافان) توسط نیروهای نظامی آذربایجان صورت گرفته بود.

عمده تجهیزات زرهی و توپخانه نیروی زمینی ارتش که در رزمایش «فاتحان خیبر» شرکت دارند، به شهرستان پلدشت اعزام شده‌اند. شماری دیگر از تجهیزات نیز به روستای قره‌تپه در شهرستان ماکو ارسال شده‌اند. بنابراین محل رزمایش در گذرگاه مرزی بین ارمنستان و آذربایجان است. گذرگاه مرزی پلدشت به نخجوان و گذرگاه مرزی جلفا به نخجوان و در نزدیکی مرز نوردوز به ارمنستان و با فاصله ۵۰ کیلومتری از گذرگاه مرزی نخجوان با ترکیه و همچنین گذرگاه مرزی بازرگان در ماکو.

به نظر می‌رسد انتخاب این منطقه علاوه بر آن‌که به فاز دوم رزمایش مشترک برادر (آذربایجان، پاکستان و ترکیه) مربوط است، ارتباط مستقیمی با محدوده دفاع سرزمینی نیروی زمینی ارتش در شمال غرب ایران دارد.

در حالی که لشکر ۳۱ عاشورای نیروی زمینی سپاه، مأموریت مقابله با تهدیدات مرزی از جانب آذربایجان در مناطق همجوار استان‌های اردبیل و آذربایجان شرقی با خاک کشور جمهوری آذربایجان و قره‌باغ را دارد، نیروی زمینی ارتش وظیفه دفاع از مناطق همجوار با نخجوان و مرزهای ایران با کشور ترکیه را بر عهده دارد.

تجهیزات زرهی اعزامی به شمال غرب ایران جهت شرکت در رزمایش فاتحان خیبر متعلق به تیپ ۱۱۶ پیاده مکانیزه قزوین، ۲۱۶ مکانیزه زنجان و ۳۱۶ زرهی همدان هستند. پیش‌تر این سه تیپ متعلق به لشکر ۱۶ زرهی بودند، اما پس از اجرای «طرح ثامن‌الائمه نزاجا»، تیپ‌های زیر نظر لشکر ۱۶ زرهی قزوین، از نظر عملیاتی مستقل شدند و قرارگاه مرکزی این لشکر، فرماندهی تاکتیکی این تیپ‌ها را به عهده گرفت.

علاوه بر این سه تیپ، تیپ ۲۵ نیروی مخصوص نیز شماری از اقلام زرهی‌اش را جهت شرکت در رزمایش به شمال غرب ایران اعزام کرده است.

در مقایسه با سایر تیپ‌های زرهی و پیاده مکانیزه در سایر نقاط ایران، اقلام زرهی مورد استفاده این تیپ بسیار قدیمی بوده و با وجود بازسازی‌ها و به‌روزرسانی‌های مختصر در سال‌های اخیر جهت استفاده در نبردهای کلاسیک کنونی منسوخ هستند. از این میان می‌توان به تانک‌های چیفتن و نفربرهای زرهی ام-۱۱۳ اشاره کرد که به وفور در خدمت گردان‌های تانک و زرهی این تیپ‌ها هستند.

تانک‌های انگلیسی چیفتن، اگرچه در سال‌های دهه ۱۳۵۰ خورشیدی پیشرفته‌ترین و قوی‌ترین تانک‌های اصلی میدان نبرد، در میان تانک‌های مورد استفاده کشورهای بلوک غرب بودند، اما با ظهور تانک‌های قدرتمند روسی چون تی-۷۲ با زره ضخیم‌تر و توپ ۱۲۵ میلیمتری آنها در مقایسه با توپ ۱۲۰ میلیمتری چیفتن، برتری خود را در صحنه نبرد از دست دادند.

به همین دلیل در سال‌های نخستین دهه ۱۳۵۰ خورشیدی، وزارت جنگ ایران نمونه‌های پیشرفته و ارتقا یافته از تانک چیفتن به نام شیر-۱ و شیر-۲ را سفارش داد که با وقوع انقلاب تحویل‌شان به ایران منتفی شد.

حال تانک‌های چپفتن که در سال‌های جنگ ایران و عراق در برابر تانک‌های تی-۷۲ نیروی زمینی عراق عملکرد ضعیفی نشان دادند، جهت شبیه‌سازی عملیات رزمی و مقابله با تانک‌های تی-۷۲ ارتقا یافته و تی-۹۰ پیشرفته نیروی زمینی ارتش آذربایجان به مناطق مرزی با نخجوان اعزام شده‌اند.

علاوه بر چپفتن‌ها، نفربرهای زرهی ام-۱۱۳ که قدمتی برابر با جنگ ویتنام دارند و از سال ۱۳۴۵ در خدمت ارتش ایران هستند، نیز در برابر راکت‌های ضد تانک کنونی، پهپادهای انتحاری و راکت‌های هوا به سطح شلیک شده از پهپادهای تهاجمی ترکیه چون بیرقدار تی-بی-۲ آسیب‌پذیرند.

تیپ‌های ۱۱۶، ۲۱۶ و ۳۱۶ زرهی و پیاده مکانیزه علاوه بر نفربرهای ام-۱۱۳، از نفربرهای روسی بی‌ام‌پی-۲ خریداری شده در سال‌های پس از جنگ نیز استفاده می‌کنند. این نفربرها که به‌نظر می‌رسد تعدادشان در مقایسه با ام-۱۱۳ها بسیار کمتر است، سطح محافظت بیشتری برای نیروهای پیاده تیپ‌های مکانیزه ۱۱۶ و ۲۱۶ را در میدان نبرد فراهم می‌کنند.

در زمینه زرهی دیگر ضعف یگان‌های تیپ‌های زرهی و مکانیزه و همچنین متحرک هجومی، فقدان خودروهای مقاوم به مین موسوم به امرپ در خدمت آن‌هاست. نیروهای تیپ‌های متحرک هجومی از وانت‌های غیرنظامی تویوتا که عمدتاً حتی استتار نظامی نداشته و به رنگ سفید و کارخانه هستند، جهت حمل و نقل نیروهایشان استفاده می‌کنند. این وانت‌ها در صورت بروز یک درگیری نظامی واقعی در برابر ساده‌ترین تسلیحات چون گلوله‌های مسلسل‌های هجومی و همچنین مین‌های ضد نفر و ضد تانک آسیب‌پذیرند.

نمائی از تجهیزات به کار رفته در رزمایش فاتحان خیبر در شمال غرب ایران

در جریان رزمایش فاتحان خیبر، نیروی زمینی ارتش تعداد قابل توجهی از توپ‌های کششی و خودکششی خود را به شمال غرب ایران اعزام کرد. توپ‌های کششی جابه‌جا شده توسط کامیون‌های کراز-۶۳۲۲ عمدتاً متعلق به گروه ۱۱ توپخانه مراغه و توپ‌های کششی که از نوع ام-۱۰۹ و ام-۱۱۰ آمریکائی که به ترتیب ۱۰۵ و ۲۰۳ میلی‌متری هستند، متعلق به تیپ‌های ۱۱۶ و ۲۱۶ مکانیزه پیاده‌اند.

توپ‌های کششی اعزامی گروه ۱۱ توپخانه و سایر یگان‌ها چون تیپ‌های ۲۲۱ و ۳۲۱ متحرک هجومی جهت شرکت در رزمایش پنج مدل هستند. توپ‌های ۱۳۰ میلیمتری ام-۴۶ روسی (خریداری شده از اتحاد جماهیر شوروی سابق در سال ۱۳۴۹)، توپ‌های ۱۵۵ میلیمتری جی ایچ ان-۴۵ (خریداری شده از اتریش در سال ۱۳۶۳)، توپ‌های ۱۵۵ میلی‌متری ام-۱۱۴-۱ (خریداری شده از آمریکا در سال ۱۳۶۴) و نمونه تولیدی ام-۱۱۴ در ایران به نام ایچ ام-۴۱.

بر خلاف نیروهای زرهی اعزامی ارتش به شمال غرب ایران، توپخانه ارتش ایران در این رزمایش برتری قابل توجهی به توپخانه نیروی زمینی ارتش آذربایجان در نخجوان دارد. شماری از یگان‌های توپخانه نیروی زمینی آذربایجان به علت کمبود توپ‌های کششی هنوز از توپ‌های ۸۵ میلیمتری دی-۴۴ روسی ساخته شده در دوران جنگ جهانی دوم استفاده می‌کنند.

علاوه بر توپ‌های کششی و خودکششی، یگان‌های رزمی اعزامی نیروی زمینی ارتش به منطقه رزمایش راکت‌اندازهای بی‌ام-۲۱ گراد را نیز به همراه دارند که قابلیت شلیک راکت‌های غیر هدایت شونده ۱۲۲ میلی‌متری را دارند.

بعد از ظهر ششم شهریور ۱۴۰۰، ۱۲ فروند هلیکوپتر، شامل سه فروند تهاجمی از نوع بل ای ۱-جی اینترنشنال کبرا، و هجومی بل ۲۱۴ اصفهان از پایگاه یکم رزمی هوانیروز (هوابیمنی نیروی زمینی) ارتش مستقر در کرمانشاه به روستای قرمپه شهرستان ماکو اعزام شدند. محل استقرار آن‌ها بر روی زمین تنها ۲۸ کیلومتر با مرز ایران-نخجوان فاصله دارد.

هلیکوپترهای هوانیروز ارتش به علت سال‌ها بی‌توجهی فرماندهان ارتش و مقامات رژیم جمهوری اسلامی عمدتاً از عدم به‌روزرسانی رنج می‌برند و مهم‌ترین تجهیزات دفاع فردی چون اخلاک‌گرهای راکت‌های هدایت حرارتی یا فروسرخ و همچنین راداری را ندارند؛ تجهیزاتی چون پخش‌کننده‌های شراره و باریکه و هشداردهنده‌های امواج راداری. بدون این تجهیزات، به راحتی می‌توان این هلیکوپترها را با استفاده از راکت‌های دوش‌پرتاب ساقط کرد.

هر یک از هلیکوپترهای بل ۲۱۴ می‌تواند هشت نفر سرباز مسلح به‌همراه تجهیزات و تسلیحات آن و یا در نقش هلیکوپتر امداد شش سرباز مجروح را به همراه خدمه و دو امدادگر حمل کند. در حالی که هلیکوپترهای تهاجمی کبرا مجهز به تیربارهای سه لول ۲۰ میلیمتری در دماغه توانایی حمل پرتابگرهای راکت‌های غیر هدایت‌شونده و راکت‌های ضد تانک تاو را دارند.

تصاویر منتشر شده در فضای مجازی در تاریخ چهارم مهر ۱۴۰۰ حکایت از اعزام شماری از سامانه‌های ضد هوایی شیلکا جمعی تیپ ۱۱۶ پیاده مکانیزه و ۲۱۶ پیاده مکانیزه به ترتیب از قزوین و زنجان به سمت ماکو داشت.

این سامانه‌های ضد هوایی، هر کدام مجهز به چهار تیربار و یک رادار کنترل آتش در سال ۱۳۵۲ به اتحاد جماهیر شوروی سابق سفارش شده و در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ تحویل نیروی زمینی شاهنشاهی ایران شدند. البته از این میان تنها ۲۰۰ دستگاه به ایران تحویل شد و تحویل‌دهی سایرین به علت وقوع انقلاب اسلامی منتفی شد.

سامانه‌های شیلکا وظیفه محافظت از یگان‌های زرهی و پیاده را در برابر حملات هوایی و جنگنده‌های دشمن را در ارتش سرخ بر عهده داشتند. رادارهای کنترل آتش تیربارهای ضد‌هوائی شیلکا با توجه به قدمت زیادشان توانایی شناسایی پهپادهای تهاجمی و انتحاری را که مهم‌ترین تهدیدات یگان‌های زرهی و پیاده ارتش ایران در هرگونه نبرد نظامی با آذربایجان و ترکیه هستند، ندارند.

به‌دلیل فقدان سامانه‌های پدافند راکتی کوتاه‌برد چون تور ام-۱ در سازمان رزم نیروی پدافند هوایی ارتش و همچنین نیروی زمینی ارتش، نیروی هوافضای سپاه پاسداران مأمور شده تا با استفاده از چند سامانه پدافند راکتی کوتاه‌برد و متحرک سوم خرداد، به محافظت از یگان‌های زرهی و پیاده ارتش در منطقه رزمایش بپردازد. همچنین تصاویر منتشرشده در فضای مجازی حکایت از استقرار سامانه‌های اخلاک‌گر جهت اخلاک در ارتباط پهپادها و مراکز کنترل‌شان دارد.

در یک نبرد کلاسیک نیروی موفق است که بتواند برتری هوایی را در میدان نبرد از آن خود کند. برتری هوایی که با یک نیروی هوایی قدرتمند و توانمند ممکن می‌شود؛ نیروی که می‌تواند علاوه بر مجهز بودن به هواپیماهای جنگنده و پهپادهای رزمی پیشرفته از تسلیحات هواپایه پیشرفته و نقطه‌زن استفاده کند.

اگرچه نیروی هوایی ارتش ایران از لحاظ تعداد هواگردهای عملیاتی و نظامی و جنگنده دست بالا را نسبت به نیروی هوایی جمهوری آذربایجان دارد، اما از لحاظ پهبادی نمی‌تواند با همتای آذری‌اش رقابت کند، زیرا عمده پهبادهای رزمی و انتحاری موجود در ایران در خدمت نیروی هوافضای سپاه قرار دارد. پهبادهای انتحاری هاروپ و هارپی و همچنین ایرواستار، نیروی زمینی و هوایی آذربایجان در صورت بروز هرگونه جنگ با ایران جهت عملیات‌های سرکوب سامانه‌های پدافندی ارتش ایران در صحنه نبرد مورد استفاده واقع خواهند شد. البته در صورت استفاده از اخلاک‌گرها ممکن است این امر با درصد موفقیت بسیار پائین صورت گیرد. در صورت بروز درگیری نظامی بیش از آن‌که یگان‌های زره و پیاده ارتش و سپاه نقش مهمی در آن ایفا کنند، راکت‌های بالستیک تاکتیکی و کوتاه‌برد نیروی هوافضای سپاه پاسداران در آن نقش راهبردی ایفا خواهند کرد.

روابط بسیار نزدیک جمهوری آذربایجان و اسرائیل

مانور ارتش ایران در نزدیکی مرزهای جمهوری آذربایجان، تحولی کم‌سابقه در روابط دو کشور محسوب می‌شود. مانور ارتش جمهوری اسلامی ایران در نزدیکی مرزهای آذربایجان، موضوعی نیست که نه الهام علی‌اف بتواند از کنارش به آسانی بگذرد و نه ناظرانی که تحولات سیاست بین‌الملل را در خاورمیانه و منطقه قفقاز دنبال می‌کنند. مرزهای ایران با منطقه قفقاز، مشخصاً مرزهای آرامی نیستند و در سه دهه گذشته تحت تاثیر جنگ آذربایجان و ارمنستان بوده‌اند. با این حال از اوت ۱۹۴۱-شهریور ۱۳۲۰ که ارتش شوروی به ایران حمله کرد و با عبور از همین مرزها، راهی تهران شد، دیگر هرگز تهدیدی جدی از سوی این مرزها متوجه کشور ایران نبوده است. این مرزها از دهه ۹۰ میلادی و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، حتی وضعیت امن‌تری نیز پیدا کردند. چرا که همسایه همیشه زیاده‌خواه شمالی که به بمب اتوم مجهز بود و یکی از دو ابرقدرت جهان محسوب می‌شد، جایش را به دو جمهوری نوپای کوچک داد که از نظر جمعیت و قوای نظامی هرگز در شرایطی نبودند که بتوانند تهدیدی برای ایران باشند.

با این وجود واقعا چه شده که در ایران، ابتدا خبرهای ضد و نقیض از مانور سپاه منتشر شد و بعد از حتاکی‌های امامان جمعه در آذربایجان، سرانجام یک مانور کامل ارتش در نزدیکی این مرزها برپا شد؟ رئیس‌جمهور آذربایجان، در اعتراض به این مانور پرسید: «چرا حالا؟» به راستی چه تحولی موجب شد تا ایران این مانور را برگزار کند و بار این تنش را به جان بخرد؟ اسرائیل کشوری که نزدیک به ۱۴۰۰ کیلومتر از مرزهای ایران و آذربایجان فاصله دارد، اما سایه سنگینش از همان نخستین سال استقلال آذربایجان، بر رابطه تهران-باکو سنگینی می‌کرد.

اگر چه رابطه باکو و تل‌آویو، موضوع جدیدی نیست، اما بررسی این رابطه و روند نزدیکی دو کشور، به ویژه در پنج سال اخیر نشان می‌دهد که ریشه اصلی مشکل جمهوری اسلامی ایران، در همین دوستی استراتژیک است که روز به روز عمیق‌تر می‌شود.

در دو دهه اخیر، نقطه عطف این رابطه نیز افتتاح خط لوله باکو-تلفیس-جیهان (خط لوله BTC) در سال ۲۰۰۶ میلادی بود که نفت آذربایجان را به دریای مدیترانه می‌رساند و موجب شد تا به شکل قابل‌توجهی بر میزان صادرات نفت آذربایجان به اسرائیل افزوده شود. تا جایی که امروز آذربایجان به عنوان تامین‌کننده ۴۰ درصد از نفت اسرائیل، جایگاهی ویژه در محاسبات اقتصادی این کشور دارد.

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان، میزبان شیمون پرز، رئیس‌جمهوری اسرائیل در باکو سفر بود در همان زمان الهام علی‌اف، همچنان آنچه را که در بین دو کشور می‌گذرد به کوه یخی توصیف کرد که «یک دهم آن روی زمین است و باقی زیر زمین است».

در سال ۲۰۱۲ وقتی آویگدور لیبرمن، وزیر خارجه وقت اسرائیل گفت «آذربایجان از فرانسه برای اسرائیل مهم‌تر است»، احتمالاً بخشی از همین روابط و همکاری‌های پنهانی دو کشور را در ذهن داشت.

بر اساس محاسبات سیبری (انستیتوی تحقیقات صلح بین‌المللی در استکهلم)، در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰، اسرائیل دومین منبع تامین تسلیحات آذربایجان بعد از مسکو بوده است.

از سال ۲۰۱۶ فروش تسلیحاتی اسرائیل به آذربایجان شتاب خارق‌العاده‌ای به خود گرفت و کار به جایی رسید که بر اساس آمار سیبری، از مجموع تسلیحاتی که آذربایجان در فاصله ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ خرید، ۶۹ درصد آن‌ها ساخت اسرائیل هستند.

اسرائیل برتری نظامی جمهوری آذربایجان در برابر ارمنستان در جنگ قره‌باغ در ۲۰۲۰، تامین کرد. به این ترتیب ردپای مخفی اسرائیل در تغییر موازنه قوای منطقه قفقاز، مسأله‌ای نبود که دیگر حتی کسی بخواهد آن را پنهان کند. حتی در جشن‌های خیابانی پیروزی جنگ قره‌باغ، پرچم اسرائیل نیز در کنار پرچم‌های آذربایجان و ترکیه در دست شهروندان آذربایجانی دیده شد.

به همین دلیل نیز زمزمه‌های مذاکرات مخفیانه آذربایجان و اسرائیل در سال ۲۰۲۱ و گزارش‌های تائید نشده درباره یک قرارداد احتمالی دو میلیارد دلاری خرید تسلیحاتی باکو از تل‌آویو، بازتاب خبری خیلی ویژه‌ای پیدا نکرد. اما این خبرها، در کنار گزارش‌های تائید نشده بیش‌تر درباره احتمال برنامه‌ریزی‌های نظامی اسرائیل برای حمله به تاسیسات هسته‌ای ایران از خاک آذربایجان، موضوعاتی نیستند که برای جمهوری اسلامی ایران «ارزش خبری» نداشته باشند. به ویژه این‌که حالا دیگر به دلیل تغییرات ژئوپولیتیک ناشی از جنگ، جمهوری آذربایجان برای حفظ دسترسی‌اش به جمهوری خودمختار نخجوان به ایران نیاز ندارد. در توافق آتش‌بس ارمنستان و آذربایجان، ایروان تعهد کرده که «گذرگاه نخجوان» را همواره باز نگاه دارد و آذربایجان، آزادانه از طریق این کریدور به نخجوان دسترسی داشته باشد. در واقع ترکیه، اعتماد به نفس آذربایجان را تا جایی افزایش داده و بر وزن باکو در مجادلات ژئوپولیتیک منطقه می‌افزاید.

جمهوری آذربایجان پس از پیروزی در جنگ ۴۴ روزه قره‌باغ کوهستانی و موفقیتی که با کمک بعضی از کشورهای مختلف از جمله دولت اسرائیل و ترکیه به دست آورد اکنون می‌تواند در امور ژئوپولیتیک منطقه نیز دخالت داشته باشند و مرزهای کشورهای همسایه و یا مناطق مختلفی که ممکن است منافع برخی از کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران در آن وجود داشته باشد مانند جاده ارتباطی با ارمنستان را تحت تأثیر قرار دهند.

از حضور شبه‌نظامیان سنی مخالف بشار اسد در جنگ قره‌باغ تا شعرخوانی رجب طیب اردوغان در رژه نظامی در باکو که به «لزوم یکی شدن جمهوری آذربایجان با استان‌های آذربایجانی ایران» تعبیر شد، و حتی اقداماتی مخاطره‌آمیزتر از جمله مانور نظامی اخیر جمهوری آذربایجان با مشارکت ترکیه و پاکستان، جمهوری آذربایجان در جدا کردن خط سیاسی‌اش از ایران و دست زدن به اقداماتی که خوشایند تهران نیست، تنها به نزدیکی به اسرائیل یا غرب اکتفا نکرده است.

رزمایش جدید بین جمهوری آذربایجان و ترکیه

افسر اداره ارتباطات وزارت دفاع ترکیه از برگزاری رزمایش مشترک ارتش ترکیه و جمهوری آذربایجان طی روزهای ۱۳ تا ۱۶ مهر در نخجوان خبر داد. این مقام دفاعی ترکیه گفت هدف از رزمایش «برادری خدشه‌ناپذیر ۲۰۲۱» افزایش سطح هماهنگی میان نیروی زمینی ارتش دو کشور است.

پس از انتقادات جمهوری آذربایجان نسبت به فعالیت‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران در نزدیکی مرزهای این کشور، آنکارا از رزمایش مشترک خود با باکو در هفته جاری خبر داد.

به گزارش خبرگزاری «بلومبرگ»، این رزمایش در چارچوب طرح «تیپ برادری» انجام خواهد شد. به گفته پینار کارا، افسر اداره ارتباطات وزارت دفاع ترکیه، این طرح به منظور افزایش توان همکاری و توان عملیاتی مشترک میان ارتش ترکیه و آذربایجان آغاز شده است.

او در این زمینه افزود: «رزمایش برادری خدشه‌ناپذیر ۲۰۲۱ با مشارکت ترکیه و آذربایجان از ۵ تا ۸ اکتبر در منطقه نخجوان صورت می‌گیرد.»

از طرفی آارات میرزویان، وزیر خارجه ارمنستان امروز وارد تهران شد. این سفر در حالی انجام می‌شود که ایران و ارمنستان، اختلاف‌ها و تنش‌هایی با جمهوری آذربایجان دارند.

مواضع مقامات جمهوری آذربایجان

الهام علی‌اف، رئیس‌جمهوری آذربایجان، چند روز پیش برگزاری یک مانور نظامی ایران در نزدیکی مرزهای جمهوری آذربایجان را بسیار تعجب‌برانگیز توصیف کرده است. او گفته بود «هر کشوری می‌تواند در قلمروی خودش رزمایش انجام دهد. این حق مسلم آن‌هاست. اما چرا حالا و چرا در مرز ما؟»

او پرسیده است: «چرا این رزمایش‌ها وقتی ارمنستان در منطقه‌های جبرائیل، فضولی و زنگیلان بود، انجام نمی‌شد؟ چرا این کار پس از این که ما این مناطق را پس از ۳۰ سال آزاد کردیم، انجام می‌شود؟»

مقامات لشکری و کشوری ایران طی روزهای گذشته بارها آذربایجان را متهم به «آوردن اسرائیل به مرزهای ایران» کرده‌اند. رئیس‌جمهور آذربایجان با رد بحث‌های مطرح شده درباره حضور اسرائیل در مناطق مرزی این کشور با ایران، گفته است این ادعاهای «بی‌اساس» ابتدا از زبان یک «آخوند ایالتی» مطرح شد و اعتنائی نکردیم، اما متأسفانه بعداً اظهارات مشابهی را از مقامات حکومت ایران شنیدیم.

الهام که روز دوشنبه ۱۲ مهرماه در جریان سفر به منطقه جبرائیل در مرز با ایران، گفت ایران ادعاهای «بی‌پایه» درباره حضور اسرائیل در این منطقه مطرح کرده است اما «اینجا نه کسی حضور دارد و نه ساختمانی برای اسکان افراد وجود دارد. من در مرز ارس هستم، ایران توضیح بدهد اسرائیل کجای این منطقه است؟»

ظاهراً اشاره رئیس‌جمهور آذربایجان به سخنان حسن عاملی، امام جمعه اردبیل در خطبه‌های نماز جمعه است که گفته بود رزمایش ارتش ایران در مرزهای آذربایجان «پاسخی به حضور اسرائیل» در جمهوری آذربایجان است.

پیش از اظهارات رئیس‌جمهور آذربایجان، لیلا عبدالله‌اوا، سخنگوی وزارت امور خارجه این کشور نیز گفته بود که دولت آذربایجان «ادعاها در خصوص حضور نیروهای ثالث، از جمله عناصر تروریستی، در نزدیکی مرز آذربایجان با ایران را کاملاً بی‌اساس می‌داند.»

اشاره او به سخنان فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران باز می‌گردد که مدعی حضور جنگجویان سوری در جمهوری آذربایجان شده و گفته است «هنوز برای جمهوری اسلامی ایران خروج نیروهای تروریستی که از سوریه به این منطقه آمده‌اند، محرز نشده و جمهوری اسلامی ایران از این بابت حساس است.»

محمد پاکپور، فرمانده نیروی زمینی سپاه روز چهارشنبه ظاهرا در پاسخ به علی اف گفت: «دولت‌های همسایه بهتر از هرکسی دلایل برگزاری رزمایش را می‌دانند.»

در مقابل، المان محمداف، نماینده پارلمان جمهوری آذربایجان نیز اعلام کرد که «اگر ایران دم داشته باشد، آذربایجان آن را قطع خواهد کرد.»

سردار جلال اوغلو، رهبر حزب دموکرات آذربایجان، نیز به‌نوبه خود، در پاسخی تند به رزمایش سپاه پاسداران ایران گفت: «بهمحض آن که ایران علیه ما اقدام کند، نیروهای پاکستانی در تهران خواهند بود. ایران باید از چنین اقداماتی اجتناب کند.»

مانور سه‌جانبه جمهوری آذربایجان و پاکستان و ترکیه

در واقع برگزاری مانورهای نظامی جمهوری اسلامی ایران در مرز جمهوری آذربایجان و ایجاد تنش و جنجال رسانه‌ای پیرامون آن در روزهای اخیر صرفا با هدف منحرف کردن افکار عمومی از مشکلات داخلی به‌ویژه بحران اقتصادی در ایران و حذف کامل ایران از معادلات قفقاز صورت گرفته است.

مراسمی برای آغاز رزمایش «دوستی سه برادر» که روی یک‌شنبه برگزار شد.

این رزمایش موسوم به «دوستی سه برادر – ۲۰۲۱» با میزبانی جمهوری آذربایجان به مدت یک هفته برگزار خواهد شد.

وزارت دفاع ترکیه نیز با انتشار اعلامیه‌ای گفته است هدف از این رزمایش «همبستگی بیشتر میان سه کشور، تبادل تجربیات و اطلاعات نظامی است.»

در جریان دیدار دو ماه پیش روسای پارلمان سه کشور، بر لزوم همبستگی بیشتر میان پاکستان، ترکیه و آذربایجان تاکید شد و اعلامیه مشترکی میان آن‌ها به امضاء رسید.

علاوه بر اسرائیل، پاکستان و ترکیه بیش‌ترین حمایت‌ها را از جمهوری آذربایجان در جریان جنگ ۴۴ روزه پارسال با ارمنستان بر سر قره‌باغ کوهستانی انجام داده بودند. در جنگی که از ۲۷ سپتامبر تا ۱۰ نوامبر ادامه داشت، مناطق اشغالی جمهوری آذربایجان از سه دهه پیش توسط ارتش ارمنستان، دوباره به جمهوری آذربایجان بازگشت و کنترل منطقه خان‌کندی در قره‌باغ کوهستانی که اکثریت ساکنان آن ارمنی هستند تا پنج سال به نیروهای حافظ صلح روسیه سپرده شد تا آذربایجانی‌هایی که سه دهه قبل و ارمنی‌هایی که در جنگ اخیر از این مناطق آواره شدند، به خان‌کندی بازگردند.

ترکیه و آذربایجان زمستان پارسال نیز رزمایش نظامی برگزار کردند، اما این برای اولین بار است که پاکستان با این کشورها رزمایش سه‌جانبه انجام می‌دهد.

سه کشور آذربایجان، ترکیه و پاکستان در تاریخ ۱۲ تا ۲۰ سپتامبر ۲۰۲۱ رزمایشی مشترک تحت نام «سه برادر» برگزار کردند، این نخستین باری است که نیروهای نظامی سه کشور در یک رزمایش نظامی مشترک با یکدیگر شرکت داشته اند.

شاید در بررسی‌های ژئوپلیتیکی حضور پاکستان در این رزمایش قابل توجه نباشد، اما دلیل آن هرچه که هست نشانی از تلاش در جهت تغییر موازنه ژئوپلیتیکی همسایگان علیه ایران دارد. بدون تردید برگزاری این‌گونه رزمایش‌ها بدون دلیل نبوده و زمینه‌های همکاری‌های نظامی، اطلاعاتی و امنیتی را میان این سه کشور در آینده فراهم خواهد کرد. همچنین چند روز پیش، رزمایش نظامی دیگری انجام شد که باعث ایجاد نگرانی در ارمنستان شد. صحبت از آموزش تاکتیکی مشترک نیروهای ویژه آذربایجان و ترکیه در منطقه «لاچین» است که به تازگی به پایان رسیده است.

برخی کارشناسان سه عنصر اصلی را در مورد چرائی استقرار نیروها در مرزهای جمهوری آذربایجان با ایران می‌دانند: از مناقشه آذربایجان و ارمنستان گرفته تا پاسخ به رزمایش‌های مشترک اخیر ترکیه، آذربایجان و پاکستان در منطقه تا ارسال پیام به جمعیت بزرگ آذربایجان در داخل ایران.

نخست، ایران از نحوه پایان جنگ چهل و چهار روزه بین باکو و ایروان در مورد مناقشه قره‌باغ در سال گذشته که با پیروزی باکو و پس گرفته شدن بخش اعظم منطقه از اشغال‌گران ارمنی پایان یافت، خشنود نیست. از ابتدا تا کنون، جمهوری اسلامی بی‌سر و صدا از ارامنه در برابر آذربایجانی‌ها حمایت کرده است.

دلایل متعددی برای حمایت جمهوری اسلامی از ارمنستان وجود داشت، اما یکی از آن‌ها به مسیر تجاری ایران در غرب آسیا مربوط می‌شود. ایران از طریق قره‌باغ سابق تحت اشغال ارمنستان، بدون پرداخت هیچ‌گونه گمرکی برای کامیون‌ها و سایر وسایل حمل و نقل خود، توانست به روسیه و غرب آسیا دسترسی پیدا کند.

اما پس از جنگ، آذربایجان با آزادسازی بخش عمده‌ای از خاک قره‌باغ، «با محدود کردن و اخذ هزینه حمل و نقل ایران از طریق قره‌باغ برای رسیدن به ارمنستان» دسترسی ایران به غرب آسیا را محدود کرده است.

اما برای جمهوری آذربایجان، این سیاست کاملاً عادی است زیرا قره‌باغ بخشی از حاکمیت آذربایجان است و هرگونه حمل و نقل مربوط به فعالیت‌های تجاری در آن منطقه باید مشمول گمرک شود.

همچنین، مقامات آذربایجان نگران این هستند که کامیون‌های ایرانی تجهیزات نظامی نیز حمل کنند که ممکن است به دست ارامنه، دشمن دیرینه آن‌ها برسد.

الهام علی‌اف، رئیس جمهور آذربایجان در مصاحبه با خبرگزاری آناتولی ترکیه در مورد این موضوع توضیحات مشخصی داد. علی‌اف گفت: «ما قبلاً می‌دانستیم که کامیون‌های ایرانی بارها و بارها قبل و در جریان جنگ وارد منطقه قره‌باغ شده‌اند.»

باکو پس از در اختیار گرفتن بخش زیادی از قره‌باغ، ناخشنودی خود را نسبت به کامیون‌های ایرانی نشان داد. علی‌اف گفت: «گام‌به‌گام، ما کنترل سراسر جاده در خاک آذربایجان (که به قره‌باغ منتهی می‌شود) را آغاز کردیم و تعداد کامیون‌های (ایرانی) در نهایت به صفر رسید.»

به‌نظر می‌رسد سخنان اخیر علی‌اف مقامات سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی ایران را عصبانی کرد. توقف کامیون‌های ایرانی توسط آذربایجان چیزی است که جمهوری اسلامی ایران آن را غیرقابل قبول می‌داند و امنیت تجاری تهران در سراسر غرب آسیا را در معرض تهدید می‌بیند.

جمهوری اسلامی ایران همچنین از جمعیت بالای مردم ترک در ایران که، نگران است. برخی معتقدند جمعیت ترک‌تبار ایران، که شامل آذری‌ها، ترکمن‌ها، قشقایی‌ها و سایر گروه‌های ترک زبان است، ممکن است بیش از ۴۰ درصد جمعیت ایران باشد.

برخی از ناسیونالیست‌ها و پان‌ترکسیت‌ها و روشنفکران آذربایجانی مدت‌هاست که هر دو بخش شمالی و جنوبی (آذربایجان) را از نظر فرهنگی و اجتماعی یکسان تعریف کرده‌اند و معتقدند که باید تحت یک واحد سیاسی به یکدیگر بپیوندند. بی‌تردید در این میان سران و مقامات جمهوری آذربایجان و ترکیه بیکار ننشسته‌اند. یعنی آن‌ها در راستای منافع خود، گرایش‌های پان‌ترکسیم را باد می‌زنند.

متیو بریزا، سفیر سابق آمریکا در آذربایجان و یکی از همکاران ارشد شورای آتلانتیک گفته که تمرینات سه‌جانبه اخیر ترکیه، پاکستان و آذربایجان عصبی بودن این کشور (ایران) را که اکثریت شیعه دارد، از این نظر که می‌تواند جمعیت آذربایجانی را تشویق کند تا با تفکر ایرانی مخالفت بیشتری با تهران نشان دهند، افزایش داد.

بریزا به شبکه جهانی تی‌آرتی گفته است: «ایران در واکنش به رزمایش‌های سه‌جانبه آذربایجان، ترکیه و پاکستان، ارتش خود را در امتداد مرز خود با آذربایجان مستقر کرد.» به گفته دیپلمات سابق امریکائی، در حالی که ایران در تلاش است تا این اقدام خود را «خصمانه» جلوه ندهد، در تلاش است تا نگرانی خود به رزمایش‌های مشترک که در باکو در ۱۲ سپتامبر آغاز شد، نشان دهد.

بریزا می‌گوید: «این (اقدام ایران)، همچنین (سعی دارد) به جامعه انتیک آذربایجانی خود که در شمال (غرب) ایران در اکثریت هستند، نشان دهد که نباید به مانورهای نظامی به عنوان فرصتی برای دامن زدن به ناآرامی‌ها نگاه کند. انتیک آذربایجانی در شمال (غرب) ایران علاقه زیادی به عملیات آذربایجان در جنگ چهل و چهار روزه اخیر علیه ارمنستان نشان داد.»

بریزا توجه خود را به این واقعیت جلب می‌کند که در طول جنگ آذربایجان و ارمنستان، تظاهرات گسترده طرفداری از آذربایجان در شمال غرب ایران برپا شد، که نشان می‌دهد چگونه جوامع آذربایجانی در ایران و آذربایجان در برابر اشغال ارمنستان در منطقه قره‌باغ متحد شده‌اند.

به گفته بریزا، رهبران تهران ممکن است پس از پیروزی باکو بر ایروان به‌طور فزاینده‌ای نگران قدرت گرفتن استقلال‌طلبی انتیکی آذربایجانی‌ها در ایران باشند. بریزا می‌گوید: «عمدتاً استقرار نظامی ایران در امتداد مرز آذربایجان یک پیام داخلی (به آذربایجانی‌های ایرانی) است.»

اشرف یالین‌کیلچلی، یک تحلیل‌گر سیاسی اوراسیا از مسکو، در مصاحبه با تی‌آرتی جهانی گفت: «در ایران، به‌دلیل جمعیت زیاد ترک، از لحاظ تاریخی این ترس وجود داشته است که دو آذربایجان، باکو (پایتخت شمال آذربایجان) و تبریز (پایتخت آذربایجان جنوبی) در برخی مواقع به هم ملحق شوند.»

یالین‌کیلچلی افزود: «از سوی دیگر، در حافظه سیاسی و سیاست خارجی آذربایجان، ایده آذربایجان بزرگ همیشه عامل مهمی بوده است.»

به‌گفته یالین‌کیلچلی، از آن‌جا که استدلال سیاسی «آذربایجان بزرگ» تهدیدی برای یکپارچگی ایران است، این کشور سعی می‌کند از حمایت خود از ارمنستان به‌عنوان اقدامی متقابل برای به حداقل رساندن خواسته‌های آذربایجان در ایران و سراسر منطقه استفاده کند.

سر جمهوری اسلامی پس از پایان جنگ قره‌باغ بی‌کلاه مانده است

واقعیت آن است که پایان جنگ اخیر جمهوری آذربایجان و ارمنستان به ضرر جمهوری اسلامی تمام شد و از معادلات این منطقه بیرون رانده شد. شاید همین مسأله خشم سران و مقامات سیاسی و نظامی جمهوری اسلامی را برانگیخته است تا این چنین سریع و در ابعاد وسیع به مرزهای خود با آذربایجان لشکرکشی کند.

در جنگ ۴۴ روزه که از ۲۷ سپتامبر ۲۰۲۰ آغاز شد، جمهوری آذربایجان بخش وسیعی از مناطق اشغال شده در سه دهه پیش توسط نیروهای ارمنستان را آزاد کرد، اما خان‌کندی و مناطق اطراف آن کماکان خارج از کنترل جمهوری آذربایجان است و توسط ارمنی‌ها اداره می‌شود.

در واقع سه دهه پیش، قریباغ کوهستانی، شامل خان‌کندی که اکثریت ساکنان آن ارمنی‌تبار بودند، به همراه هفت منطقه ترکمنشین اشغال شد. مناطق ترکمنشین در جنگ اخیر بازپس گرفته شد، اما طبق توافق آتش‌بس، نیروهای نظامی روسیه متعهد هستند تا پنج سال بر امنیت خان‌کندی و کریدوری که ارمنستان را به این منطقه وصل می‌کند، نظارت کنند تا تکلیف این منطقه مشخص شود. جمهوری آذربایجان می‌گوید این مناطق بخشی از خاک این کشور است و باید به سرزمین اصلی برگردد.

در این میان، طبق توافق آتش‌بس با واسطه‌گری روسیه، همچنین قرار شده است نخجوان از طریق خاک ارمنستان به آذربایجان متصل شود و نیروهای روسیه نظارت بر این کریدور را نیز بر عهده خواهند داشت؛ موضوعی که نگرانی‌هایی را در جمهوری اسلامی ایران دامن زده و این نگرانی‌ها و بعضاً هشدارها در رسانه‌های داخلی و اظهارات برخی مقامات و نمایندگان مجلس نیز بازتاب داشته است.

طی سه دهه گذشته همواره ترانزیت کالا، محصولات نفتی، گاز و تردد ساکنان نخجوان از طریق خاک ایران به جمهوری آذربایجان ممکن بود؛ اگرچه نخجوان یک باریکه مرزی مشترک با ترکیه نیز دارد. اما با باز شدن کریدور آذربایجان-ارمنستان-نخجوان دیگر نیازی به عبور از خاک ایران نخواهد بود.

از طرف دیگر ترکیه و جمهوری آذربایجان توافق کرده‌اند که به زودی خط لوله گازی نیز به نخجوان کشیده شود و گاز جمهوری آذربایجان از طریق ترکیه به نخجوان تحویل داده شود.

نخجوان از طریق ایران سالانه ۳۰۰ میلیون متر مکعب گاز آذربایجان را تحویل می‌گیرد. اما طی دو سال گذشته «کریدور گازی جنوبی» نیز آغاز به کار کرده که گاز جمهوری آذربایجان را به گرجستان و ترکیه و از آنجا به اروپا تحویل می‌دهد.

بدین ترتیب، تنها کریدور آذربایجان-ارمنستان-نخجوان نیست که ایران را دور می‌زند، بلکه کریدور گازی جنوبی نیز بخشی از گاز آذربایجان را از طریق ترکیه به نخجوان خواهد رساند؛ آن هم ۵۰۰ میلیون متر مکعب در سال.

بدین ترتیب عملاً نیازی به خطوط لوله جمهوری اسلامی برای انتقال گاز آذربایجان به نخجوان باقی نخواهد ماند. البته، ناگفته پیداست که اتصال نخجوان و آذربایجان از طریق ارمنستان اگرچه به زیان ایران است، اما ایران نیز امیدهای دیگری دارد.

سه منطقه از هفت منطقه آزاد شده در جریان جنگ قریباغ کوهستانی، هم مرز با ایران است و اتفاقاً ۶۰ درصد کل آوارگان سه دهه پیش آذربایجان، از همین سه منطقه فضولی، جبرائیل و زنگلان هستند. جمهوری آذربایجان در نظر دارد ۲۵ میلیارد دلار برای بازسازی مناطق آزاد شده هزینه کند. جمهوری اسلامی نیز امیدوار است شرکت‌ها و مصالح ساختمانی ایران در بازسازی این مناطق نقش پررنگی داشته باشند.

البته ایران تنها نیست و رقبای سرسختی مانند روسیه و ترکیه نیز برای مشارکت در این پروژه‌ها وارد گود شده‌اند.

به فاصله اندکی بعد از آزادسازی قره‌باغ کوهستانی و هفت منطقه دیگر، روسای جمهور ترکمنستان و آذربایجان دوم بهمن سال گذشته به‌صورت غیرمنتظره‌ای اعلام کردند که بعد از ۳۰ سال اختلاف، توافق کرده‌اند میدان نفتی کپز (به ترکمنی سردار) را به‌صورت مشترک مورد بهره‌برداری قرار دهند.

نکته جالب این‌که، میدان یاد شده توسط غول نفتی روسیه، شرکت «لوک‌اویل» توسعه خواهد یافت و نفت و گاز آن از طریق ترکیه به بازارهای اروپایی صادر خواهد شد.

شرکت ملی نفت آذربایجان، سوکار، در گفت‌وگو با دویچه‌وله اعلام کرد طبق ارزیابی‌های اولیه که دهه‌ها قبل (در دوران اتحاد جماهیر شوروی) انجام شده، این میدان حاوی ۵۰ میلیون تن نفت و ۱۰۰ میلیارد متر مکعب گاز است. با احتساب قیمت‌های کنونی نفت و گاز، ارزش ذخایر این میدان بیش از ۳۰ میلیارد دلار است.

سوکار می‌گوید با مطالعات جدید و تکنولوژی‌های پیشرفته احتمالاً برآوردهای اولیه درباره میزان ذخایر نفت و گاز این میدان افزایش یابد.

دو کشور برای سه دهه بر سر مالکیت این میدان در دریای خزر اختلاف داشتند و مهم‌ترین دلیل مخالفت ترکمنستان با تعیین رژیم حقوقی دریای خزر، اختلاف با آذربایجان بر سر همین میدان نفتی-گازی بود.

قبلاً آذربایجان، روسیه و قزاقستان قراردادهای دوجانبه و سه‌جانبه برای تقسیم بستر دریای خزر میان خود بر اساس فرمول «خط منصف و شکل سواحل» امضاء کرده بودند که با این فرمول، سهم ایران، آذربایجان و روسیه از دریای خزر کمتر از ۲۰ درصد و سهم قزاقستان و ترکمنستان بیش‌تر از ۲۰ درصد است؛ اما ترکمنستان به خاطر اختلاف بر سر مالکیت میدان کپز با آذربایجان، هیچ وقت زیر بار توافق با همسایه‌ها نمی‌رفت. ایران نیز که طبق فرمول یاد شده تنها ۱۳ درصد از خزر را به دست می‌آورد، می‌گوید هیچ یک از توافقات انجام شده میان همسایه‌های شمالی را به رسمیت نمی‌شناسد و باید کشورهای ساحلی، توافق پنج‌جانبه با مشارکت همه کشورها امضاء کنند.

ترکمنستان و آذربایجان نام میدان مورد مناقشه را نیز به میدان «دوستلوق» (دوستی) تغییر داده‌اند. الهام شیان مدیر مرکز مطالعات نفت خزر می‌گوید قرارداد توسعه این میدان از نوع «مشارکت در تولید» خواهد بود، یعنی شرکت لوک‌اویل روسیه به خاطر سرمایه‌گذاری و توسعه پروژه، مالک بخشی از ذخایر و نفت و گاز تولیدی آن خواهد بود.

به گفته وی، این میدان نفتی با میدان «آذری» جمهوری آذربایجان در دریای خزر تنها ۱۵ کیلومتر فاصله دارد و از آنجا تا باکو خطوط لوله دریائی گازی و نفتی موجود است: «بنابر این زیرساخت‌های لازم برای انتقال نفت و گاز میدان دوستلوق از هم‌اکنون آماده است و نیازی به سرمایه‌گذاری جدید ندارد.»

شبان در ادامه می‌گوید از باکو تا اروپا کریدور گازی جنوبی و از باکو تا بندر جیهان ترکیه نیز خط لوله نفتی موجود است و بنابر این به محض بهره‌برداری از میدان یاد شده، هم گاز و هم نفت آن به راحتی می‌تواند راهی بازارهای اروپایی شود.

به گزارش خبرنگار اقتصادی ایلنا، اخیراً کشور آذربایجان مقررات سخت‌گیرانه‌ای را برای کامیون‌های عبوری از خاک خود به سمت ارمنستان اعمال کرده به‌طوری که حتی بیش از یک جلوی ورود کامیون‌های ایرانی که مقصدشان ارمنستان بود، به خاک خود را گرفت.

از مسیر حدود ۴۰۰ کیلومتری مرز نوردوز تا ایروان، برای کمتر از ۲۰ کیلومتر آن کشور آذربایجان ادعای مالکیت دارد و کامیون‌های ایرانی که از مسیر عبور می‌کنند را ملزم به پرداخت عوارضی و حقوق ورودی کرده است و در

برخی از موارد کامیون‌ها در صف چند ساعته تفتیش و بازرسی بار معطل می‌مانند. این شرایط باعث نارضایتی‌های بین صاحبان بار و تجار ایرانی و ارمنی شده و هزینه تمام شده کالا و حمل برای تجار افزایش یافته است.

هر چند که طرف ارمنی مسیری جدیدی برای تردد کامیون‌ها بدون نیاز به عبور از آذربایجان در نظر گرفته، اما بخشی از این مسیر جدید هموار نیست و امکان تردد برای تمام کامیون‌ها و تریلی‌ها وجود ندارد. بنابراین در حال حاضر کامیون‌های ایرانی یا باید شرایط کشور آذربایجان را بپذیرند یا اینکه از مسیر جدید ارمنستان عبور کنند. جواد هدایتی، مدیرکل دفتر ترانزیت و حمل و نقل بین‌المللی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای در گفت‌وگو با خبرنگار اقتصادی ایلنا درباره آخرین وضعیت مرز ایران و آذربایجان اظهار داشت: در حال حاضر صفی از کامیون‌ها پشت مرز آذربایجان یا در ادامه مسیر وجود ندارد.

وی ادامه داد: مسیر نوردوز به ایروان ۴۰۰ کیلومتر است که آذربایجان در حال حاضر مدعی است که ۱۶ کیلومتر آن در خاک این کشور واقع شده و به همین دلیل برای به این بخش از مسیر باید از آذربایجان اجازه ورود گرفته و با نظر این کشور تردد انجام شود.

این مقام مسؤول افزود: آذربایجان طبق ادعائی که دارد تشکیلات و نیروهای کنترولی را در این مسیر مستقر و برای ناوگان عبوری از این مسیر عوارض و حق ورودی اعمال کرده است. طبیعتاً این نابسامانی‌ها به‌وجود آمده در منطقه، منجر به افزایش هزینه تجار شده به‌همین دلیل با ایجاد شرایط جدید طبیعی است که تجار هم با ملاحظات مورد نظر خود کار کنند تا شرایط تعیین تکلیف شود.

هدایتی در پاسخ به این سؤال که چرا ارمنستان نسبت به تکمیل ساخت ۲۵ کیلومتر مسیر جدید اقدام نمی‌کند و ۵ کیلومتر باقی مانده هر چه سریع‌تر ساخته نمی‌شود، اظهار داشت: این موضوع به سفارت ایران در ایروان اعلام شده و مقامات ارمنستان در حال پیگیری موضوع هستند تا مسیر جایگزین هر چه سریع‌تر با استاندارد بالاتر فعال شود اما منطقه کوهستانی است و سختی‌های خاص خود را دارد و باید توجه داشته باشیم که در آستانه فصل سرما قرار داریم و کار عمرانی در این شرایط سخت‌تر است.

مدیر کل دفتر ترانزیت سازمان حمل‌ونقل جاده‌ای ادامه داد: در بخشی از مسیر مشکلی برای تردد وجود ندارد اما در چند کیلومتر تردد، مسیر برای تردد تریلی‌ها سخت است و مسیر روانی برای تردد نیست و باید به‌سازی شود. در این‌باره منتظر پیگیری‌های وزارت امور خارجه و سفارت ایران در ارمنستان هستیم.

در پی برگزاری رزمایش مشترک جمهوری آذربایجان، پاکستان و ترکیه در حوزه دریای خزر اکنون از تعیین عوارض عبور برای حمل و نقل کالا بین ایران و ارمنستان سخن می‌رود.

خبرگزاری کار ایران ایلنا روز دوشنبه پنجم مهر ۱۴۰۰-۲۷ سپتامبر ۲۰۲۱ با انتشار گزارشی به «مقررات سخت‌گیرانه‌ای» اشاره کرده که از سوی جمهوری آذربایجان در ارتباط با حمل و نقل کالا بین ایران و ارمنستان وضع شده‌اند.

ارمنستان مسیر جدیدی برای انتقال کالاها بدون عبور از این منطقه پیش‌بینی کرده است. اما گفته می‌شود که به علت کوهستانی بودن منطقه و به‌ویژه در فصل زمستان استفاده از این مسیر جایگزین برای برخی از کامیون‌ها و تریلرها ممکن نیست. افزون بر آن، این مسیر ۲۵ کیلومتری هنوز به طور کامل ساخته نشده است.

در پی تصرف قدرت سیاسی افغانستان توسط طالبان، تجارت بین ایران و آن کشور با محدودیت‌هایی روبه‌رو شده است. اکنون سیاست‌هایی که از سوی جمهوری آذربایجان دنبال می‌شود، می‌تواند بر حجم و سطح مبادلات بازرگانی ایران و ارمنستان نیز تاثیر بگذارد.

خبر مربوط به وضع عوارض تردد کامیون‌های ایران و ارمنستان در مسیر نوردوز و ایروان اندکی پس از انجام رزمایش مشترک آذربایجان با پاکستان و ترکیه منتشر شد.

انجام این رزمایش از سوی برخی صاحب‌نظران نه تنها مغایر با کنوانسیون حقوقی دریای خزر است، بلکه عملاً پیامی روشن برای جمهوری اسلامی دارد. بر اساس این کنوانسیون حقوقی تنها کشورهای منطقه دریای خزر از حق حضور در سواحل این دریا برخوردارند. به این ترتیب، از نگاه جمهوری اسلامی، حضور نیروهای نظامی پاکستان و ترکیه در این رزمایش عملاً نقض این کنوانسیون به شمار می‌آید.

هزینه‌های نظامی و تروریستی جمهوری اسلامی ایران

سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران به کارهای مختلفی هم در داخل و هم خارج از کشور مشغول است. سپاه از قاچاق ارز و پول‌شویی گرفته تا معامله با باندهای مافیای با اهداف ترور مخالفین و جابه‌جایی مواد مخدر و سلاح و سازمان‌دهی حنگ‌های نیابتی مدنظر دارد. درآمد سپاه از این فعالیت‌های اقتصادی، عمدتاً به سرمایه‌گذاری‌های خارجی این نیروی مخوف در خارج از کشور کمک می‌کند. به عبارت دیگر درآمدها کلان سپاه هیچ نفعی به جامعه و مردم ایران ندارد.

سپاه از این پول‌ها برای جذب اعضای جدید برای گروه‌های شبه‌نظامی وابسته به خود، از جمله «لشکر فاطمیون» استفاده می‌کند. این لشکر در سوریه فعال است و بیش‌تر اعضای آن افغان تبارهای شیعه مقیم ایران هستند و فرماندهان این لشکر اعضای سپاه قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی هستند.

سپاه اعضای لشکر فاطمیون را با امتیازهای مالی فریب می‌دهد و به عضویت این گروه در می‌آورد. بنا به گزارش‌ها، سپاه به افغان تبارها هم پیشنهاد می‌کند اگر به این گروه بپیوندند، در صورتی که در جنگ کشته شوند، اعضای خانواده‌های آن‌ها شناسنامه ایرانی خواهند گرفت، چون «شهید» محسوب می‌شوند.

جسی شاهین، سخنگوی فرستاده ویژه سازمان ملل متحد در امور سوریه در سال ۱۳۹۴ افشا کرد که ایران هر سال ۶ میلیارد دلار در سوریه هزینه می‌کند. این رقم به ۹۰ تریلیون تومان بالغ می‌شود که بیش از حجم کل سکه و اسکناسی است که در ایران وجود دارد.

این مبلغ از هزینه‌هایی که سپاه قدس به حزب‌الله لبنان و حماس فلسطین می‌پردازد، مجزا است. رقمی که بنا به ارزیابی‌ها سالانه به حدود ۲ میلیارد دلار بالغ می‌شود.

کارشناسان می‌گویند این همه هزینه‌های هنگفت ذره‌ای برای ایران منفعت نداشته است. ارزیابی واقع‌بینانه این است که ایران در جنگ‌های نیابتی خود شکست خورده و به هیچ‌یک از اهداف خود دست نیافته است.

مولود زاهدی، کارشناس اقتصادی در گفت‌وگو با المشرق می‌گوید: «اگر ۶۰ میلیارد دلاری را که ایران طی ۱۰ سال گذشته در سوریه به باد فنا داده و دور ریخته است صرف سرمایه‌گذاری داخلی کرده بود، می‌توانست حداقل ده‌ها هزار شغل ایجاد کند.»

وی می‌افزاید: «حتی با وجود فساد عمیق و ریشه‌داری که اقتصاد ایران را فلج کرده است، کشور می‌توانست به افزایش سطح تولید داخلی و شکوفایی اقتصادی کمک کند.»

محمدرضا نقدی، معاون هماهنگ‌کننده سپاه پاسداران در تاریخ ۱۴ دی ۱۳۹۹ - ۳ ژانویه ۲۰۲۱ گفته بود ایران طی ۳۰ سال گذشته ۱۷ میلیارد دلار در منطقه هزینه کرده است.

نقدی در یک برنامه تلویزیونی گفته که این مبلغ خرج دیپلماسی و فعالیت‌های فرهنگی و دفاعی شده.

معاون هماهنگ‌کننده سپاه پاسداران با دفاع از حضور ایران در جنگ‌های سوریه و عراق گفته که وضع این کشورها بحرانی بود و باید به آنان کمک می‌شد.

محمدرضا نقدی از نظامیان بلندپایه جمهوری اسلامی است که در برخی از فعالیت‌های خارجی سپاه از جمله در جنگ بوسنی نقش داشته و به منطقه اعزام شده است.

سه ماه پیش از آن نیز علی فدوی، جانشین فرمانده کل سپاه پاسداران، گفته بود که مجموع هزینه حضور نظامی ایران از سال ۲۰۰۶ تا امروز کمتر از ۲۰ میلیارد دلار بوده است.

اظهارات این فرماندهان ارشد سپاه در خصوص هزینه‌های مالی ایران در منطقه در حالی منتشر شده است که اخیراً مورگان اورتگاس، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا، در توثیقی نوشت که «ایران از سال ۲۰۱۲ تاکنون حدود ۱۶ میلیارد دلار پول برای نیروهای ترور و شرکایش ارسال کرده است.»

در همین رابطه یکی دیگر از آمارهای مطرح شده، برآورد ندیم شهادی، استاد اقتصاد در دانشگاه تافتس در ماساچوست آمریکا است. شهادی برآورد کرده است که ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳، یعنی زمانی که حکومت بشار اسد تقریباً تمام منابع درآمد خود را از دست داده بود، بین ۱۴ تا ۱۵ میلیارد دلار به سوریه کمک کرده است.

حسنت‌الله فلاحت‌پیشه، نماینده پیشین و عضو کمیسیون سیاست خارجی مجلس دهم اردیبهشت‌ماه امسال در اظهاراتی کم‌سابقه گفته بود که ایران تنها ظرف ۱۰ سال حدود ۲۰ تا ۳۰ میلیارد دلار به سوریه کمک کرده است. او گفته بود: «باید (این پول را) از سوریه پس بگیریم. پول این ملت آنجا هزینه شده است.»

سرلشکر صفوی، دستیار و مشاور نظامی خامنه‌ای هم در مراسم «تداوم دفاع مقدس در جبهه مقاومت» گفته بود: «هر کشور مسلمان و غیرمسلمان که از ما کمک بخواهد، کمک‌شان می‌کنیم اما از آن‌ها پول می‌گیریم.» او اما تأکید کرده بود هر چه در عراق و سوریه هزینه کرده‌ایم پس می‌گیریم.

جمهوری اسلامی ایران با وجود این‌که با بحران‌های اقتصادی متعددی درگیر است ولی نزدیک به ۱۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ هزینه نظامی داشته است.

بر اساس گزارشی که موسسه بین‌المللی مطالعات صلح استکهلم موسوم به «سپیری» در روز دوشنبه ششم اردیبهشت ۱۴۰۰ منتشر کرد، هزینه‌های نظامی ایران در سال گذشته میلادی بر اساس نرخ جاری دلار حدود ۱۵ میلیارد و ۸۲۵ میلیون دلار بوده است.

این گزارش البته می‌گوید هزینه‌های نظامی ایران در سال گذشته نسبت به سال ۲۰۱۹ سه درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم هزینه‌های نظامی در بودجه دولتی ایران ۱۶ درصد بوده است. همچنین سهم بودجه نظامی جمهوری اسلامی ایران از کل اقتصاد کشور ۲.۲ درصد بوده است.

موسسه بین‌المللی مطالعات صلح استکهلم موسوم در ادامه می‌گوید هزینه‌های نظامی کشورهای مختلف جهان در سال گذشته میلادی به یک تریلیون و ۹۸۱ میلیارد دلار اوج گرفته که معادل ۶.۲ درصد از اقتصاد جهان است. بر اساس این گزارش، در حالی که رشد اقتصادی جهان در سال گذشته به خاطر شیوع کرونا منفی ۴.۴ درصد بود، هزینه‌های نظامی حدود ۴ درصد رشد داشته است.

امریکا، چین، هند، روسیه و بریتانیا در مجموع سهمی ۶۲ درصدی از هزینه‌های نظامی جهان را به خود اختصاص داده‌اند. چین برای ۲۶مین سال متوالی بودجه نظامی خود را افزایش داده است.

این گزارش می‌گوید بودجه نظامی آمریکا در سال ۲۰۲۰ به ۷۷۸ میلیارد دلار رسید که ۴.۴ درصد بیش‌تر از سال ۲۰۱۹ است. بدین ترتیب، آمریکا به تنهایی سهمی ۳۹ درصدی در هزینه‌های نظامی جهان داشته و سهم چین ۱۳

درصد بوده است. بودجه نظامی چین در سال گذشته ۲۵۲ میلیارد دلار، هند ۷۳ میلیارد دلار، روسیه حدود ۶۲ میلیارد دلار و بریتانیا نیز ۵۳ میلیارد دلار بوده است.

عربستان، آلمان، فرانسه، ژاپن، کره جنوبی، ایتالیا، استرالیا، کانادا، اسرائیل و برزیل در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کشورهای اشاره شده در مجموع سهمی ۸۱ درصدی در هزینه‌های نظامی جهان دارند.

این چهارمین سال متوالی است که بودجه نظامی کشورها افزایش می‌یابد اگرچه برخی از کشورها هزینه‌های نظامی خود را کاهش داده‌اند.

تعمیق و گسترش بحران اقتصادی ایران

مجتبی یوسفی، عضو هیات رئیسه مجلس شورای اسلامی ایران از «خروج ۷ میلیارد دلار ارز از ایران برای خرید ملک در ترکیه» طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ خبر داده است. او گفته با این اقدام، شهروندان ایرانی «ترکیه را ورشکستگی نجات دادند».

یوسفی با انتشار پیامی در توئیتر نوشته: «پس از نقش ایران در عدم سقوط دولت اردوغان در کودتا، این بار ایرانیان با خرید ملک، ترکیه را از ورشکستگی نجات دادند».

او در بخش دیگری از همین پیام آورده: «از ۹۷ تا ۹۹ معادل ۷ میلیارد دلار ارز برای خرید ملک در ترکیه از کشور خارج شده است. هزینه گستاخی‌های اخیر را برخی از ایرانیان پرداخت کرده‌اند».

طی سال‌های اخیر شهروندان ایرانی از جمله پرشمارترین خریداران خارجی خانه در ترکیه بوده‌اند؛ طی یک سال اخیر در اکثر ماه‌ها، ایرانی‌ها در مقایسه با سایر شهروندان غیرترک، بیشترین تعداد خانه‌ها را در این کشور خریده‌اند. جدیدترین داده‌های ارائه شده توسط مرکز آمار ترکیه که به ماه اوت ۲۰۲۱ برمی‌گردد نشان می‌دهد شهروندان ایرانی با خرید ۹۱۱ خانه در این کشور باز هم از سایر شهروندان خارجی پیشی گرفته‌اند. در این ماه شهروندان عراق و روسیه به ترتیب با خرید ۹۰۰ و ۴۵۱ خانه رتبه‌های بعدی را به خود اختصاص دادند.

حدود دو سال پیش دولت ترکیه برای جذب سرمایه‌های خارجی و خروج از رکود، قوانین شهروندی این کشور برای اتباع خارجی را تغییر داد که در پی آن کسب شهروندی این کشور با خرید خانه آسان‌تر شد.

پیش از تغییر این قوانین متقاضیان کسب شهروندی ترکیه باید خانه‌هایی به ارزش حداقل یک میلیون دلار می‌خریدند که بر اساس قوانین جدید این رقم به یک چهارم یعنی ۲۵۰ هزار دلار کاهش پیدا کرد. تغییر این قوانین در حالی بود که افزایش نرخ تورم عمومی و جهش قیمت مسکن در کنار بحران‌های سیاسی و اجتماعی بسیاری از شهروندان ایرانی را تشویق به خرید خانه در کشور همسایه کرد.

بیشترین خانه‌های خریداری شده توسط شهروندان خارجی در ترکیه بطور سنتی مربوط به شهرهای استانبول، آنکارا، آنتالیا و بورسا بوده است.

تصمیم دولت رئیسی برای لغو اختصاص دهی ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات دارو، خشم دارو سازان و بیماران و نیازمندان به دارو را برانگیخت، که حکومت ناچار شد از این طرح عقب‌نشینی کند و اعلام داشت که اجرای آن را دست‌کم تا پایان سال خورشیدی جاری (کمتر از شش ماه دیگر) به تعویق می‌اندازد.

تا کنون دارو از کشورهای خارجی با دالر ترجیحی وارد کشور می‌شد و اگر قرار باشد که از این پس با نرخ عادی ارز وارد شود، نرخ آن برای مصرف‌کنندگان، به شش برابر و بیش‌تر افزایش خواهد یافت و این واقعیت تلخ موجب برگزاری

یک رشته عملیات اعتراضی از جانب دارو فروشان و مصرف‌کنندگان گردید که بسیاری از آن‌ها با اشک در چشمان‌شان می‌گویند که توان پرداخت بهای شش برابر را ندارند.

دارو فروشان می‌گویند: چگونه است که ارز کافی برای خرید بیل و سنگ قبر از چین وجود دارد، ولی برای واردات دارو ادعا می‌کنند که تمام شده است.

جمهوری اسلامی ایران ادعا می‌کند در ساخت راکت و تولید پهپادهای جنگی و همچنین غنی‌سازی اورانیوم به پیشرفت‌های خیره‌کننده‌ای دست یافته، اکنون یک بار دیگر نشان می‌دهد که این حکومت حتی توانایی مدیریت بازار دارو را نیز ندارد.

سبدهای خالی‌تر از هفته‌های قبل و خریدارانی که نگرانی و سرخوردگی در نگاه‌شان موج می‌زند. وضعیت فروشگاه‌های مواد غذایی این روزها چنین حال و هوایی دارد. سبد خرید مردم از روزها و ماه‌های قبل خالی‌تر شده، این حرفی است که یکی از فروشندگان می‌زند و اضافه می‌کند: «به‌طور میانگین در طول هفته دست‌کم یک‌بار فهرست قیمت‌های جدید می‌آید و باید لیبل قیمت‌ها را تغییر دهیم، بیشترین نوسان قیمت هم برای حبوبات و لبنیات است به‌نحوی که در بحث لبنیات شرکت‌های تولیدکننده حتی فرصت تغییر نایلون بسته‌بندی را ندارند و روی قیمت قبل قیمت جدید می‌زنند...»

در طول نزدیک به ۶۰ روزی که از روی کار آمدن دولت سیزدهم گذشته است، تکیه کلام رئیس‌جمهور و دیگر مدیران دولت کنترل تورم بوده است. در همین روزهای اخیر ابراهیم رئیسی تاکید کرد: «تورم را خط قرمز دولت است و دستگاه‌های اجرائی از هرگونه اقدامی که منجر به افزایش تورم می‌شود، پرهیز کنند.» سخنانی که دیگر شعار بودنش بر کسی پوشیده نیست.

اما آنچه از برچسب قیمت‌ها در فروشگاه‌ها به دست می‌آید تداوم افزایش قیمت‌ها است. برای مثال در بازار لبنیات اگرچه سیر صعودی چند ماه گذشته که طی آن برخی از محصولات لبنی افزایش ۱۰۰ درصدی قیمت داشتند متوقف شده، ولی هنوز برخی محصولات از نو رشد ۵ تا ۱۲ درصدی را طی همین مدت کوتاه تجربه کرده‌اند. محصولات مانند پنیرهای طعم‌دار، پنیر پیتزا و خامه در این زمینه بیش‌ترین افزایش قیمت را داشته‌اند.

طی یک ماه گذشته قیمت برنج ناگهان از هر حداکثر هر کیلو ۳۵ هزار تومان به مرز ۶۰ هزار تومان رسیده است. به گفته برخی از فروشندگان این روزها مردم برنج را در مقدار نیم کیلو و برای یک یا دو وعده خریداری می‌کنند. از سوی دیگر برخی از فروشگاه‌های عرضه برنج ایرانی از فروش اقساطی برنج به کارمندان در ازای سفته خبر می‌دهند.

یکی از این فروشگاه‌های عرضه برنج و حبوبات می‌گوید: «من ۴۰ سال است که در این شغل تا امروز چنین حجم شرمندگی و خجالت را در چهره مردم ندیده بودم. مشتریانی که بیش از ده سال است از من خرید می‌کنند از خرید ۱۰۰ کیلو برنج و ۵۰ کیلو برنج و حالا به خریدهای یک تا سه کیلوئی رسیده‌اند، آن‌هم نه برنج اعلا بلکه ترجیحا ارزان‌ترین برنج ایرانی در بازار. اگر فروش خودم و برخی همکاران که خبر دارم را ملاک قرار دهم می‌توانم به‌جرات بگویم مصرف برنج ایرانیان طی یک تا دو ماه اخیر کاهشی ۵۰ درصدی داشته است.»

حذف برنج از سبد خانوارهای ایرانی یا دست‌کم خانوارهای کم‌درآمد ایرانی از آن جهت قابل اهمیت است که قوت غالب ایرانیان برنج است. در حقیقت بسیاری از خانواده‌ها که توان مصرف گوشت و مرغ ندارند با انواع پلوهای ترکیب شده با حبوبات از قبیل عدس و ماش تلاش می‌کنند تا حدی که توان دارند پروتئین موردنیاز خود را از طریق حبوبات تأمین کنند. اما در شرایط کنونی خود حبوبات و برنج بدل به کالایی گران‌قیمت برای دست‌کم دو سوم مردم ایران شده‌اند.

برنج‌های ایرانی از قیمت کیلویی حداقل ۴۳ هزار تومان آغاز و تا ۶۴ تومان می‌رسند. رشد قیمت برنج نسبت به دو ماه قبل بالای ۵۰ درصد است. در بحث حبوبات هم اوضاع به همین ترتیب است.

لوبیای چیتی در میان حبوبات به نسبت سه‌ماهه گذشته رشدی ۵۰ درصدی داشته و تا مرز قیمت کیلویی ۷۵ الی ۸۰ هزار تومان رسیده است. لپه و عدس نیز به ترتیب رکورد قیمت هر کیلو ۴۷ و ۶۳ هزار تومان را ثبت کرده‌اند که نشان از رشد ۴۵ درصدی به نسبت سه ماه گذشته و رشد ۱۲ درصدی به نسبت ماه گذشته را دارند.

قیمت لوبیای قرمز نیز با رسیدن به حدود ۵۲ هزار تومان رشدی ۱۷ درصدی به نسبت دو ماه گذشته داشته است. با این اوصاف عملاً پس از گوشت و مرغ که طی ماه‌های گذشته به مرز فروش با کارت ملی و شبه جیره‌بندی رسیدند، حالا حبوبات و برنج هم به‌مرور از سبد خانوارهای ایرانی حذف شده است.

تخم‌مرغ نیز از کالاهایی است که طی سه ماه با رشدی بالای ۱۰۰ درصد امروز به قیمت دانه‌ای دو هزار تومان به فروش می‌رسد. این قیمت‌ها از این‌جهت نگران‌کننده است که اگر ساده‌ترین و ارزان‌ترین غذای رایج ایرانیان را نان و تخم‌مرغ بدانیم حالا با گرانی نان و تخم‌مرغ همین غذا نیز در سه وعده و به تعداد چهار نفر برای خیلی‌های خانواده‌های که هزینه‌های اجاره خانه، درمان و هزینه‌های غیر قابل حذف برای فرزندانشان را دارند قابل تهیه کردن نیست.

این در حالی شروع فصل بازگشایی مدارس و اضافه‌شدن هزینه‌های آموزشی فرزندان برای خانواده‌ها سبب شده است در این ماه‌های آغازین مدارس ناچار باشند برای مدیریت درآمد و هزینه‌هایشان کالاهایی مثل محصولات پروتئینی را بیش از گذشته در سبد خود حذف کنند.

مردم هر روز بیش‌تر متوجه عمق فاجعه‌ای که تحریم‌ها، فساد گسترده و تصمیمات غیرکارشناسی حکومت جمهوری اسلامی بر پیکره اقتصادی ایران نشانده است، می‌شوند. سبدها و کیسه‌های کوچک و خالی‌تر شده مردم واقعیتی است که نمی‌شود با شعار و وعده و دستور نادیده‌اش گرفت.

قیمت ارز عصر پنج‌شنبه جمعه ۹ مهر ماه ۱۴۰۰ با افزایش قیمت روبه‌رو بوده است؛ هر دالر ۲۸ هزار ۸۵۰ تومان و هر یورو ۳۲ هزار ۵۰۰ تومان فروخته شده است.

در بازارهای داخلی با توجه به نوسانات و افزایش نرخ ارز در طول هفته، شاهد افزایش قیمت طلا و سکه بودیم، به‌عنوان مثال، هر گرم طلای ۱۸ عیار، ۱۶ هزار تومان، هر مثقال طلا ۷۵ هزار تومان، سکه طرح جدید ۱۵۰ هزار تومان، نیم سکه ۱۰۰ هزار تومان و ربع سکه ۱۵۰ هزار تومان با افزایش همراه بود.

نماینده خرمشهر در مجلس شورای اسلامی گفته است: «در آبادان و خرمشهر آب فاضلاب به خورد مردم می‌دهیم.» او گفت که در ۳۲ سال گذشته هیچ طرح برای حل مشکلات آب در این دو شهر وجود نداشته و این مسأله نیاز به بررسی دارد.

روزنامه همشهری به نقل از مقیمی رئیس پولیس امنیت اقتصادی ناجای جمهوری اسلامی گزارش داده است در شش ماهه اول سال جاری مبلغ پرونده‌های اختلاس نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳۳۳ درصد افزایش داشته است. ۶۱ درصد پرونده‌های اختلاس افزایش یافته و ۹۴ درصد تعداد متهمان اختلاس بیش‌تر شده است.

او در ادامه گفته: از نظر تعداد پرونده‌های اختلاس نیز ۶۱ درصد تعداد این پرونده‌ها و ۹۴ درصد تعداد متهمان اختلاس بیش‌تر از شش ماه اول سال قبل شده است. وی درباره رشومگیری و رشومدهی گفته که ارزش ریالی این عمل، ۳۵۷ درصد بیش‌تر از شش ماهه اول سال قبل بوده است. تعداد پرونده‌های رشا و ارتشا نیز ۱۹ درصد و تعداد متهمان آن‌ها ۲۸ درصد افزایش داشته است.

جنگ پیدا و پنهان جمهوری اسلامی و دولت اسرائیل

در رابطه با تازه‌ترین انفجار در تأسیسات اتمی جمهوری اسلامی ایران، محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی جمهوری اسلامی ایران، گفته است اسرائیل عامل «حمله تروریستی» به تأسیسات تولید سانتریفیوژ در کرج بوده است. او گفته است جزئیات این «حادثه مهم» به اطلاع آژانس بین‌المللی انرژی اتمی رسیده است و در جریان این حمله محل تأسیسات هسته‌ای کرج و «به‌ویژه محل دوربین‌های نظارتی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی» تخریب شده است. گزارش این حمله روز چهارشنبه دوم تیرماه، منتشر شد و خبرگزاری مهر به نقل از مقام‌های حکومتی نوشت که این عملیات موفق نبود ولی همان زمان روزنامه اسرائیلی جروزالم پست در گزارشی نوشت که بر خلاف گفته مقام‌های ایرانی، این حادثه «خسارات سنگینی بر جای گذاشته است».

موسسه اطلاعاتی اسرائیلی اینتل‌لب نیز روز شنبه ۱۲ تیر تصاویر ماهواره‌ای را منتشر کرد که نشان می‌داد بخش‌هایی از ساختمان این تأسیسات تخریب شده است.

از سوی دیگر، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در راستای توافق اخیر خود با ایران برای تعویض کارت ذخیره اطلاعات دوربین‌های آژانس در تأسیسات هسته‌ای ایران، درخواست کرده بود که کارت حافظه دوربین‌های تأسیسات کرج را تعویض کند ولی ایران با این درخواست مخالفت کرد.

روزنامه وال‌استریت جورنال روز یکشنبه گذشته از قول چند منبع آگاه گزارش داد که ایران در نظر دارد طی نامه‌ای به آژانس توضیح دهد که علت منع دسترسی بازرسان آژانس به سایت کرج برای تعویض کارت حافظه دوربین‌ها به‌خاطر «مسائل امنیتی» و ادامه کارهای مربوط به «جمع‌آوری شواهد جنائی» است.

کاظم غریب‌آبادی، نماینده دائم جمهوری اسلامی ایران نزد سازمان‌های بین‌الملل گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز گفت «از آن‌جا که تحقیقات امنیتی و قضائی در مورد مجتمع تسای کرج همچنان ادامه دارد، تجهیزات نظارتی این مجتمع در زمره تجهیزات تحت سرویس فنی قرار نمی‌گیرند» و دوربین‌های مجتمع تسای مشمول توافق ایران و آژانس نبوده‌اند.

بر اساس گزارش روزنامه امریکائی نیویورک تایمز، این تأسیسات در بین فهرست اهداف پیشنهادی اسرائیل برای حمله بود که اوایل سال گذشته میلادی به دولت دونالد ترامپ، رئیس جمهوری سابق امریکا ارائه شده بود.

رسانه‌های ایران می‌گویند، تأسیسات تسای با طراحی و تولید ماشین‌های سانتریفیوژ نسل جدید که با سرعت بسیار بالاتری غنی‌سازی اورانیوم را انجام می‌دهند نقش مهمی در پیش‌برد برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران دارد.

در روزهای گذشته، گروه تحقیقاتی «ایم‌ج ست اینتل» که مقر آن در اسرائیل است، نیز تصاویر ماهواره‌ای منتشر کرد که نشان می‌داد که انفجار روز چهارم مهر در یک مرکز تحقیقاتی سپاه پاسداران، خسارت شدیدی به ساختمان آن وارد کرده است.

به گزارش «ایم‌ج ست اینتل»، انفجار یاد شده در تأسیسات «گروه صنعتی شهید همت» رخ داده که یک «پایگاه مخفی راکتی سپاه پاسداران» است.

«گروه صنعتی شهید همت» از زیر مجموعه‌های سازمان هوا و فضای وابسته به وزارت دفاع و پشتیبانی است و تولیدکننده راکت‌های بالیستیک با سوخت مایع است. امریکا در سال ۲۰۰۵ گروه صنایع همت را مورد تحریم قرار داد. خبرگزاری‌های نزدیک به سپاه پاسداران روز پنج‌مهر به نقل از روابط عمومی این نیرو خبر دادند که در جریان «آتش‌سوزی در یکی از مراکز تحقیقات خودکفائی سپاه»، دو نفر از کارکنان آن به نام‌های مرتضی کریمی و حسین عابدی کشته شدند و یک نفر دیگر نیز مجروح شد.

به گفته خبرگزاری‌های فارس و تسنیم، این «آتش‌سوزی» عصر روز یکشنبه چهارم مهر رخ داد. با این حال، آن‌ها هیچ جزئیاتی در مورد این مرکز تحقیقاتی و علت «آتش‌سوزی» منتشر نکردند و تنها گفتند که «با تلاش آتش‌نشانان این مرکز، آتش مهار و مجروحان حادثه نیز به بیمارستان منتقل شدند.»

در طول دو سال گذشته انفجارهای متعددی در تاسیسات هسته‌ای ایران به ویژه تاسیسات نطنز رخ داده است که به‌طور عمده مسؤولیت این حملات متوجه دولت اسرائیل شده است.

دلیل اصلی خشم سران جمهوری اسلامی از جمهوری آذربایجان

این تحرکات ملیت‌پرستی جمهوری اسلامی ایران بیش از این‌که تهدیدی علیه جمهوری آذربایجان باشد احتمالاً تلاشی برای تأثیرگذاری بر تصمیم دولت ارمنستان است.

دیدار وزرای امور خارجه آذربایجان و ارمنستان در حاشیه برگزاری سالانه مجمع عمومی سازمان ملل، باز شدن مسیر هوایی ارمنستان به روی ترکیه و جمهوری آذربایجان، درخواست دیدار نخست وزیر ارمنستان از رئیس جمهوری ترکیه، واکنش‌های اخیر و مثبت ترکیه و آذربایجان نسبت به ارمنستان و پرهیز ارمنستان از ورود به تشنج‌های میان باکو و تهران، می‌تواند شاهی بر تصمیم ارمنستان برای تغییر سیاست خارجی خود، عادی‌سازی روابط با همسایگان و بازگشت به معادلات اقتصادی قفقاز باشد.

لازم به یادآوری است که در آغاز جنگ قرمباغ چهار نماینده ولی فقیه در استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، اردبیل و زنجان با صدور بیانیه‌ای، در این جنگ به طرفداری از ترکیه و آذربایجان برخاسته بودند.

آیت‌الله‌ها محمدعلی آل‌هاشم، حسن عاملی، علی خاتومی و مهدی قریشی با «شهید» خطاب کردن کشته‌های آذری گفتند هیچ تردیدی در تعلق قرمباغ به آذربایجان و لزوم بازگشت این اراضی به آذربایجان، کشور اهل‌بیت نیست و دولت آذربایجان در بازپس‌گیری این اراضی کاملاً قانونی و شرعی عمل کرده است.

در شهرهای آذربایجان ایران تظاهرات به سود آذربایجان و ترکیه و علیه ارمنستان راه‌اندازی کردند. پرچم‌های ترکیه را به دست تظاهرکنندگان دادند. جمعیت را به مرزها بردند تا به سود نیروهای نظامی آذربایجان و ترکیه شعار بدهند و از آن‌ها حمایت کنند.

در جنگ اول قرمباغ مستشاران اعزام شده از سوی جمهوری اسلامی ایران برای آموزش نیروهای نظامی آذربایجان، به دلیل تلاش برای ایجاد گروه‌های جهادی در مناطقی چون نارداران و متهم شدن به جاسوسی برای ارمنستان از این کشور اخراج شدند. در جنگ دوم قرمباغ نیز ایران نتوانست از ظرفیت‌های خود برای حل مناقشه بین آذربایجان و ارمنستان استفاده کند و تنها کشور همسایه ارمنستان بود که مسیرهای زمینی و هوایی خود را برای ارسال سلاح و مهمات روسی باز کرد.

پس از جنگ دوم قرمباغ نقش جمهوری اسلامی ایران عملاً از معادلات قفقاز کم‌رنگ‌تر شد و رفتار و اعمال تروریستی جمهوری اسلامی نه تنها مردم شمال و شمال غرب ایران را از فرصت‌های اقتصادی ایجاد شده در دوره بازسازی قرمباغ محروم کرد بلکه این منطقه را در معرض بحران‌های خطرناک‌تر قرار داده است.

همچنین یکی دیگر از دلایل بحرانی شدن روابط دولت‌های ایران و آذربایجان مفاد موافقت‌نامه صلح مسکو است که در سال ۲۰۲۰ بین آذربایجان و ارمنستان با حضور روسیه امضاء شد. این معاهده باعث تغییر موازنه قوا در قفقاز جنوبی به نفع آذربایجان شد.

طبق شرایط جدید دولت آذربایجان علاوه بر بازپس‌گیری هفت شهر در نزدیکی قره‌باغ کوهستانی توانست بخشی از جاده «نوردوز» تا «ایروان» به وسعت ۲۱ کیلومتر را در کنترل خوب بگیرد. مسیر سنتی ترانزیت زمینی کالا از ایران به ارمنستان از این جاده می‌گذرد. حال دولت آذربایجان خواهان اعمال حق حاکمیت جدید خود است و در عین حال ایجاد بازدارندگی در برابر حضور مستقیم کامیون‌های ایرانی به قره‌باغ را نیز دنبال می‌کند که طبق توافقنامه یادشده کنترل امنیت مرزی آن با نیروهای روسیه است.

اما مشکل اصلی این موضوع نیست که به نظر می‌رسد دولت آذربایجان در برخورد با رانندگان ایرانی سخت‌گیری کرده است. طبق توافقنامه فوق مسیرهای جدیدی قرار است ساخته شوند که از یک طرف اتصال آذربایجان - نخجوان و از سوی دیگر ارمنستان - منطقه کوهستانی قره‌باغ را برقرار سازند. این موضوع باعث شده تا دولت آذربایجان خواست قدیمی برقراری ترانزیت کالا- انرژی را در محور ترکیه - نخجوان - ارمنستان- آذربایجان را با احداث دالان «زنگزور» دنبال کند. بر اساس اظهارات علی‌اف آن‌ها امیدوار هستند که با همکاری ارمنستان این دالان ظرف سه تا پنج سال ساخته شود.

دولت آذربایجان مدعی است که این دالان که در مرز کنونی ایران و ارمنستان قرار دارد و بخشی از استان سیونیک (زنگزور) ارمنستان است صد و یک سال پیش از مناطق تاریخی متعلق به مسلمانان آذری به جمهوری ارمنستان در شوروی سابق واگذار شد. البته به لحاظ تاریخی این منطقه شاهد نزاع‌های طولانی برای چندین قرن بوده و جمعیت ساکن ارمنی بالایی داشته است. همچنین بن‌بست مسیر زمینی بین آذربایجان و نخجوان محصول جنگ کشورهای آذربایجان و ارمنستان بعد از سقوط شوروی سابق است که آذربایجان بخش‌هایی از قلمرو خود را از دست داد که بر اساس قطعنامه سازمان ملل باید به آن بازگردد.

تاسیس کریدور زنگزور پیامدهای قابل اعتنای ژئوپلیتیک، راهبردی و اقتصادی دارد که منافع آن برای آذربایجان و ترکیه بیش‌تر است که می‌توانند مبادله کالا و مراودات جاده‌ای و ریلی را با هزینه کمتر و زمان سریع‌تر انجام دهند. در حال حاضر ارتباطات ترکیه با آذربایجان و آذربایجان با نخجوان از طریق مسیرهای زمینی ایران انجام می‌شود که برای کشور به دلیل دریافت عوارض مزیت اقتصادی ایجاد کرده و همچنین موقعیت راهبردی فراهم ساخته است.

از سوی دیگر جمهوری اسلامی ایران در دهه‌های اخیر، همواره تلاش کرده است تلاش برای صدور افکار شیعی‌گری خود به جمهوری آذربایجان با تاسیس گروه‌هایی همچون حسینیون و حمایت از گروه‌های اسلام‌گرای افراطی در این کشور، یکی از مهم‌ترین موانع توسعه روابط تهران و باکو در سه دهه گذشته بوده است.

جمع‌بندی

جمهوری اسلامی ایران، جمهوری بحران و تشنج و ترور و جنگ و کشتار است. خود جمهوری اسلامی نیز با این بحران‌ها زنده است. روی نیروهای تهاجمی‌اش، به‌ویژه نیروی قدس سپاه، که جنگ‌های نیابتی ایران در خارج را مدیریت می‌کند، و شبه‌نظامیان بسیج، که در مقابله با سرکوب خیزش‌های داخلی موثر بوده‌اند، هرچه بیش‌تر سرمایه‌گذاری کرده است. جمهوری اسلامی ایران همچنین به بهبود و توسعه زرادخانه‌های راکتی و هواپیماهای بدون سرنشین خود برای تقویت «بازدارندگی» در برابر آمریکا و اسرائیل ادامه می‌دهد.

موضع‌گیری‌ها و حساسیت‌ها در خصوص «گسترش مرزهای ناتو به قفقاز جنوبی» و یا تهدید مرزهای شمال‌غربی ایران پایه منطقی ندارند و تابعی از ملاحظات ایدئولوژیک نظام و قرائت تهاجمی از ناسیونالیسم ایرانی است. این استدلال که اتفاق را به دلیل مسدودسازی راه ایران با اروپا از طریق ارمنستان تهدید ارزیابی می‌کند ضعیف است. اولاً

مسیر طبیعی و دارای توجیه اقتصادی و راهبردی برای اتصال ایران و اروپا در وهله نخست ترکیه و بعد آذربایجان است. اما حتی اگر آن‌ها در شرایط مسدود شوند که احتمال آن کم است مسیر ارمنستان حالت آلترناتیوی کامل ندارد. چون به لحاظ زمینی حضور در اروپا نیازمند عبور از قلمرو ارمنستان به خاک ترکیه است. به لحاظ دریائی از طریق اتصال ارمنستان به گرجستان نیز باز ترکیه یک نیروی مهم در دریای سیاه است. دیگر مشکل این مسیر امکانات ضعیف سخت‌افزاری آن است که هم مشکلات ایمنی را تشدید می‌کند و هم هزینه انتقال را افزایش می‌دهد.

در عین حال باید توجه داشت احداث این کریدور مرز ایران با ارمنستان را مسدود نمی‌کند اما باعث می‌شود تا جمهوری اسلامی ایران موقعیت سابق خود در این منطقه را از دست داده و مسیر ارتباطی با ارمنستان تحت نفوذ آذربایجان قرار گرفته است. همچنین موقعیت ترکیه به عنوان یک رقیب منطقه‌ای در قفقاز جنوبی ارتقاء پیدا کند.

همزمان با بروز تنش در روابط ایران و جمهوری آذربایجان، وزیر خارجه ارمنستان امروز دوشنبه ۱۲ مهر وارد تهران شد و در همین حال ترکیه خبر داد که فردا، سه‌شنبه ۵ اکتبر ۲۰۲۱ رزمایش مشترک دیگری با جمهوری آذربایجان در نخجوان برگزار خواهد کرد.

همان‌طور که در بالا اشاره شد روز دوشنبه همچنین یک افسر اداره ارتباطات وزارت دفاع ترکیه از آغاز به کار پروژه «تیپ برادری» به منظور آنچه افزایش توان همکاری و توان عملیاتی مشترک میان ارتش ترکیه و جمهوری آذربایجان خواند، خبر داد.

در شرایط کنونی با توجه به ضعف جمهوری اسلامی در مناسبات تحول‌یافته قفقاز جنوبی و وجه بحرانی سیاست خارجی آن و تقلیل قدرت ارمنستان در برابر آذربایجان، حفظ منافع و موقعیت راهبردی ایران دشوار شده است. ارمنستان در شرایط عادی بعید است با احداث کریدور زنگزور موافقت کند اما تشدید فشار آذربایجان و ارانه امتیازاتی می‌تواند باعث تغییر نظر آن‌ها شود. البته نظر روسیه یک متغیر تعیین‌کننده است اما با توجه به روابط خوب و رو به گسترش روسیه و ترکیه به‌خصوص بعد از تنش دولت‌های ترکیه و امریکا به دلیل خرید سیستم دفاع راکتی اس ۴۰۰ احتمال مخالفت روسیه بالا نیست. بنابراین جمهوری اسلامی ایران اهرم فشاری در دست ندارد.

در شرایط کنونی، ورود به جنگ با آذربایجان، ممکن است عواقب ناگواری برای جامعه ایران داشته باشد. مردم ایران نباید اجازه دهند، ارتش و سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران به جنگی وارد شوند که شاید پایان آن فاجعه‌بارتر و ویران‌گرتر از جنگ هشت ساله عراق و ایران باشد.

دوشنبه دوازدهم مهر [میزان] ۱۴۰۰ - چهارم اکتبر ۲۰۲۱